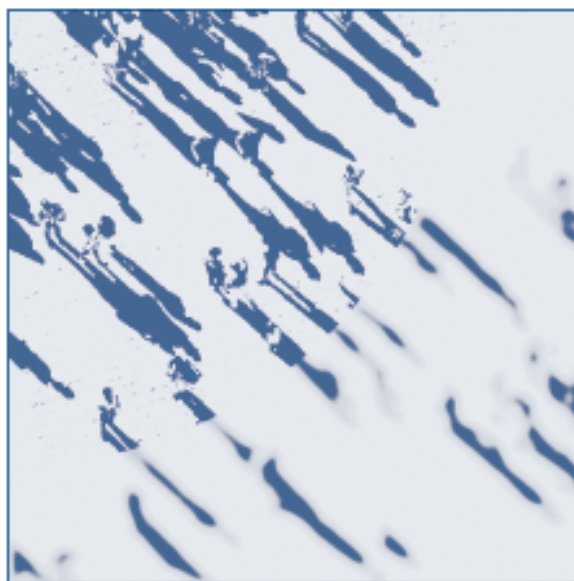
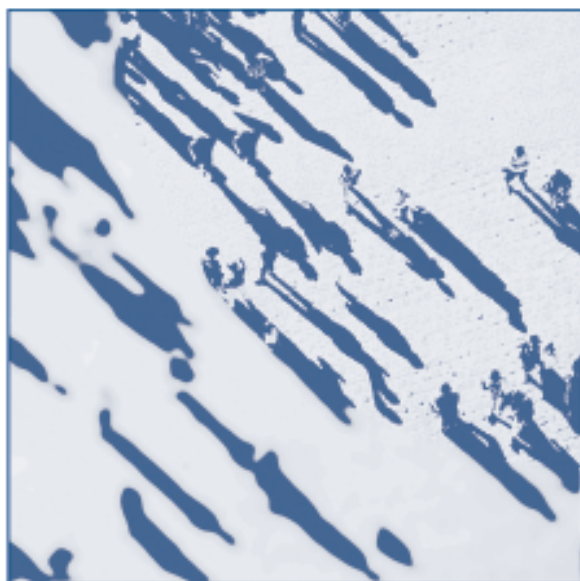

Szociális helyzet az Európai Unióban

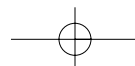

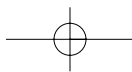
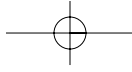
2004

Összefoglaló jelentés

Európai Bizottság

ÉRTÉKESÍTÉS ÉS ELŐFIZETÉSEK

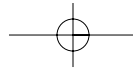
A Kiadóhivatal gondozásában megjelent, térítés ellenében kapható kiadványokat a világ minden pontján megtalálható értékesítési irodáinkban kérheti.

Mi a teendő, ha szeretnék egy kiadványhoz hozzájutni?

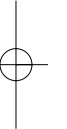
Miután megtekintette értékesítési irodáink listáját, kérjük, válassza ki az Önnek megfelelőt, és a rendeléshez lépjen kapcsolatba velük.

Hogyan juthatok hozzá az értékesítési irodák listájához?

- letöltheti azt a Kiadóhivatal honlapjáról: <http://publications.eu.int/>
- kérését faxon is leadhatja a (352) 2929-42758-as számon, és mi elküldjük Önnek a kért listát.

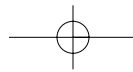
05 17 KE:AP-04-001-HU-C

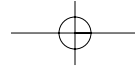

ISBN 92-894-9014-4

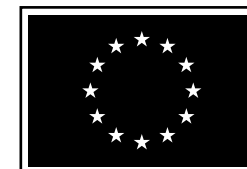
9 789289 490146

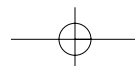
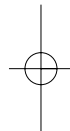
Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

– Összefoglaló jelentés –

Európai Bizottság

Foglalkoztatási, Szociális
és Esélyegyenlőségi
Főigazgatóság

Jelen kiadvány tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatóságának vagy az Eurostatnak a véleményét vagy álláspontját.

Amennyiben igényt tart az Európai Bizottság Foglalkoztatási, Szociális és Esélyegyenlőségi Főigazgatóságának „ESmail” elektronikus hírlevelére, kérjük, jelezze e-mailben a következő címen: empl-esmail@cec.eu.int. A hírlevél rendszeres időközönként angol, francia és német nyelven jelenik meg.

***A „Europe Direct” szolgálat segít választ találni
az Európai Unióval kapcsolatos kérdésekre.***

**Ingyenesen hívható telefonszám:
00 800 6 7 8 9 10 11**

Jelentős mennyiségű további információt talál az Európai Unióról az interneten. Az információk az Európa-szerveren, a következő címen állnak rendelkezésre: <http://europa.eu.int>.

Rendszerező adatok a kiadvány végén találhatóak.

Luxembourg: Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, 2005

ISBN 92-894-9014-4

© Európai Közösségek, 2005

A sokszorosítás a forrás feltüntetésével engedélyezett.

Printed in Belgium

FEHÉR, KLÓRMENTES PAPIRRA NYOMTATVA

Előszó

A 2000-től évente kiadott Szociális helyzetjelentés, amely a szociális politika fejlesztésének háttéréül szolgál, áttekintést nyújt az Európai Unió szociális helyzetéről, valamint segíti a tagállamok szociális téren végbemenő fejlődésének nyomon követését. Emellett kapcsolódik a Bizottság egyéb kiadványaihoz, mint például a Foglalkoztatás Európában, Munkakapcsolatok Európában és a nemek egyenlőségéről szóló jelentés.

Jelen munka egyik különlegessége, hogy a harmonizált mennyiségi adatokat közvélemény-kutatásokon alapuló minőségi adatokkal kombinálja. Ily módon olyan referenciadokumentum jött létre, amelyben a szociális helyzet átfogó képét az Európában élő emberek állásfoglalásai és megfigyelései egészítik ki.

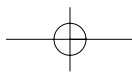
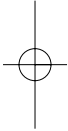
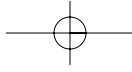
Az ez évi jelentés célja, hogy ábrázolja a kibővült Unió szociális dimenzióját, figyelembe véve a szociális tendenciákat és a felmerülő politikai kihívásokat.

Stavros Dimas
a Bizottság tagja,
munka- és
szociális ügyek

Joaquín Almunia
a Bizottság tagja,
gazdasági és
pénzügyek

Tartalom

1	A 25 tagú Európai Unió szociális helyzete	6
2	A népesség alakulása a kibővített Európai Unióban	8
3	Szocio-ökonómiai tendenciák, életkörülmények és humántőke-fejlesztés	11
4	Szociális védelem és társadalmi részvétel	16
5	Az Európai Szociális Agenda a 25 tagállamú Európai Unióban	22

Mellékletek

1	Statisztikai helyzetképek	26
	A népesség öregedése	26
	Migráció és menedék	27
	Oktatás és eredményei	28
	Élethosszig tartó tanulás	29
	Foglalkoztatás	30
	Munkanélküliség	31
	Szociális védelmi kiadások és bevételek	32
	Szociális juttatások	33
	A munkaerőpiac-politika kiadásai	34
	Jövedelemeloszlás	35
	Alacsony jövedelmű háztartások	36
	Munka nélküli háztartások és alacsony bérek	37
	Nők és férfiak a döntéshozatalban	38
	Nők és férfiak keresete	39
	Várható életkor és egészségi állapot	40
	Balesetek és munkavégzéssel kapcsolatos egészségi problémák	41
2	Szociális kulcsmutatók geopolitikai egységenként	42
3	Szimbólumok, országkódok és országcsoportok, egyéb rövidítések és betűszók	45

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Bevezető

Az Európai Unió szociális helyzetére vonatkozó ötödik éves jelentés e rövid kivonata áttekinti Európa szociális és gazdasági fejlődésének legfontosabb mozzanatait. Tényekkel és számadatokkal szolgál a bővítés utáni Unió szociális dimenziójára vonatkozóan, figyelembe véve a kialakulóban lévő szociális tendenciákat és a felmerülő politikai kihívásokat. Ezt az összefoglaló jelentést statisztikai helyzetképek sorozata egészíti ki, amelyek az Európai Unió szociálpolitikáját érintő lényeges kérdésekre vonatkoznak. A jelentés gyakorlatilag valamennyi európai szociálpolitikai területet érinti: népesség; oktatás és képzés; munkaerőpiac; szociális védelem; jövedelem, szegénység és társadalmi kirekesztés; nemek egyenlősége, valamint egészség és biztonság.

1. A 25 tagú Európai Unió szociális helyzete

Az Európai Unióban a bővítést követően megnöttek a szociális feltételek közötti különbségek, és fokozódtak a politikai kihívások. Ugyanakkor a kibővült Unió több lehetőséget kínál a tagállamok gazdasági fejlődéséhez, ennél fogva új kilátások is nyílnak a felmerülő kihívások megoldására.

A bővítés következtében az EU népessége 20%-kal, több mint 450 millió főre növekedett, de a GDP csak 4,5%-kal nőtt. Így az Unión belül megnőnek a szocio-ökonomiai egyenlőtlenségek; a változások lényegesek lesznek, és nem szabad alábecsülni a kihívásokat. A jelentés szerint az új tagállamok és az EU-15 legtöbb tagállamának szociális helyzete több területen is nagy különbségeket mutat. Egy további elemzés azonban feltárja, hogy a különbségek inkább a szintek tekintetében, nem pedig a jellegben mutatkoznak meg.

1.1. A népesség alakulása: a társadalom elöregedésének problémája továbbra sem megoldott

A bővítést követően a 25 tagállam közül hatban él a lakosság csaknem háromnegyede: Németországban, az Egyesült Királyságban, Franciaországban, Olaszországban, Lengyelországban és Spanyolországban, miközben a lakosság fennmaradó egynegyed része tizenkilenc alacsony vagy nagyon alacsony népességű tagállam között oszlik meg.

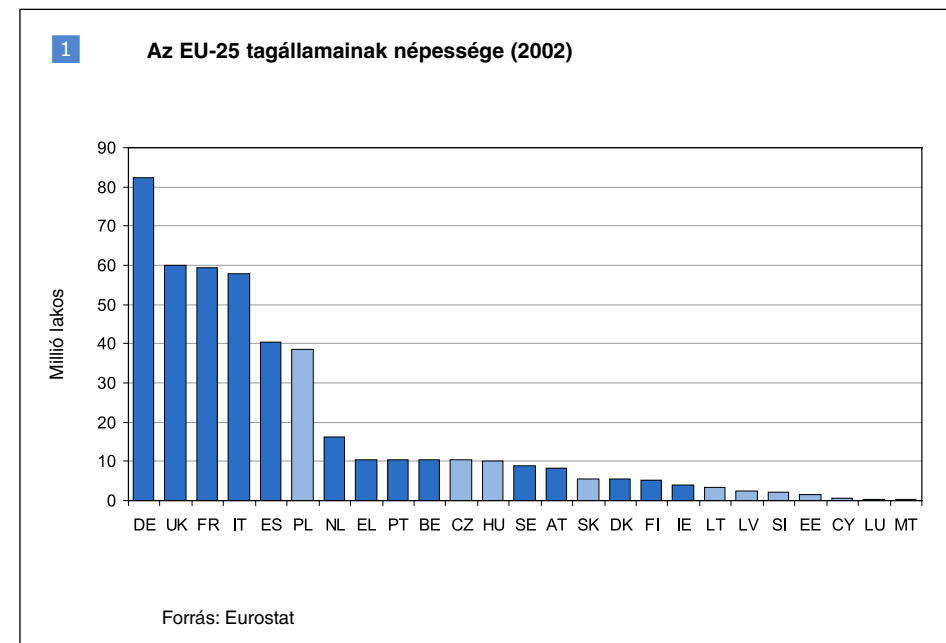
A bővítés ellenére az Unióra tíz éven belül a gyorsuló elöregedés lesz jellemző...

Jelenleg az új tagállamok népessége valamivel fiatalabb, mint az EU-15 országaié. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a bővítés megváltoztatta az Európai Unió demográfiai görbáját. Az új tagállamokban az utóbbi 15 évben gyorsan csökkent a termékenység, ezért a rövid és mérsékelt fiatalodást hamarosan markáns elöregedési folyamat váltja fel. Tehát az Uniónak mindenképpen szembe kell néznie népesség gyors elöregedésének és csökkenésének problémájával.

A várható életkor számos új tagállamban az átmeneti időszak elején csökkent, és némi javulás ellenére továbbra is kifejezetten az EU átlaga alatt marad. Ez azt jelenti, hogy ezekben az országokban magasabb a halálozási arány minden életkorban, különösen a férfiak esetében. A gazdasági növekedés és az életszínvonal fokozatos javulása nagymértékben hozzájárulhat az átmeneti időszak elejére jellemző, halandósággal kapcsolatos negatív hatások legyőzéséhez, és az EU-15 országainak szintjére emelheti az életkort.

...mivel a termékenység több mint egy évtizeden át nagyon alacsony volt az új tagállamokban.

Az EU-15 országai közül a termékenység csak a három déli államban van 1,4 alatt, ezzel szemben a tíz új tagállam közül hatban a termékenységi ráta 1,3 vagy annál is alacsonyabb. A bővítés utáni Unió szintjén a tagállamok csaknem felére kihat a termékenységi szint jelentős csökkenése, ennek okai azonban tagállamonként eltérnek. Ezért az európai szociálpolitikában a munka és a családi élet összeegyeztetésének kérdésével fokozottan kell foglalkozni.

Az Unió keleti részéből nyugatra irányuló migráció mértéke várhatóan mérsékelt lesz...

Az elmúlt évtizedben a bevándorlás – mértékét és jelentőségét tekintve – számottevően növekedett. Mind a 15 EU-tagállamot érintette az 1990-es évek bevándorlási hulláma, és több ország esetében történelmileg jelentős mértékű bevándorlás ment végbe.

A nyugat felé történő vándorlással számos új tagállamban meglehetősen más helyzet állt elő. A balti államok némelyikében a népesség növekedése negatívvá vált a kivándorlás miatt. Fontos megjegyezni, hogy az utóbbi évtizedben a közép- és kelet-európai államok vándorlási mintája jelentősen megváltozott. Ezen országok közül legtöbb kivándorlási országból fokozatosan küldő-befogadó országgá, vagy néhány esetben főként befogadó országgá vált. A gazdasági helyzet javulásának és a jobb munkakörülményeknek köszönhetően, valamint a népesség öregedése miatt várhatóan csökken az új tagállamokból az EU-15 országaiba irányuló vándorlás.

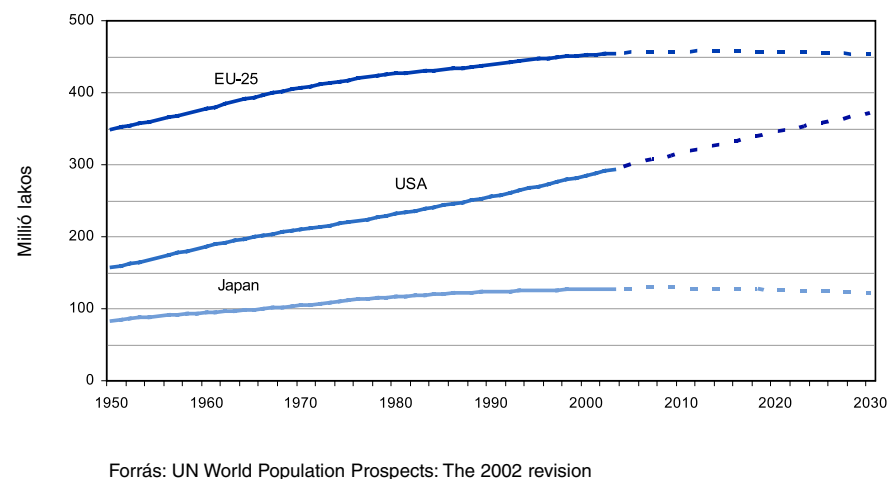
...de az Unióba – beleértve az új KKE-tagállamokat¹ is – irányuló bevándorlás várhatóan tovább növekszik...

Ma az új tagállamok többségének nettó vándorlása pozitív. 2002-ben² negatív nettó vándorlás csak Lengyelországban (-0,03%), Litvániában (-0,06%) és Lettorszáiban (-0,08%) volt megfigyelhető. A bővítést követően az EU külső határainak jelentős része az új KKE-tagállamokhoz tartozik, és ezek az új tagállamok növekvő mértékben célországokká válhatnak. Elképzelhető, hogy a tőlük keletre fekvő kivándorlási országokhoz fűződő történelmi kapcsolatok előmozdítják ezt a folyamatot. A migrációs nyomás megelőző jellegű kezelésének és a harmadik országokból érkezett migráns munkavállalók beilleszkedésének szükségessége a Közösség szintjén is nőni fog.

...miközben – éles ellentétben az Egyesült Államokkal – az EU népessége stagnálni és csökkenni fog.

Mivel az Egyesült Államokban helyreállt a termékenységi ráta, és mivel az Egyesült Államokba irányuló bevándorlás mértéke egyre növekszik, az USA és az EU népességi görbéje közötti eltérés tovább nő: miközben az EU népessége stagnálni fog, és gyorsuló öregedési arány mellett csökkenni kezd, az Egyesült Államok népessége és munkaerője tovább gyarapodik. Eközben Japán népességének öregedése és csökkenése az Uniónál gyorsabb mértékű lesz. Ezek a különbségek közép- és hosszú távon fontos gazdasági és stratégiai jelentőséggel bírnak.

2

A népesség változása: EU-25, USA és Japán, 1950–2030**1.2. Gazdasági és foglalkoztatási tendenciák: felkészülés a tartós növekedésre**

Az 1990-es évek közepéhez és végéhez viszonyítva a gazdasági növekedés az utóbbi három évben csaknem a felére csökkent. Amint az Európai Bizottság *Foglalkoztatás Európában 2003* című jelentéséből kitűnik, néhány éves erőteljes munkahely-teremtési időszak után, amelynek eredményeként 2002-ben a foglalkoztatottsági arány az EU-15 országaiban 64,3%-ra emelkedett, a foglalkoztatás növekedése 2003-ra megállt, és újabb, lassú növekedés csak 2004-2005-ben várható. Bár az egyes új tagállamok helyzete nem teljesen azonos, az összesített foglalkoztatási arány alacsonyabb, mint az EU-15 tagállamaiban³. Ebben a helyzetben rendkívül fontos, hogy a foglalkoztatás erőteljesebben hozzájáruljon az európai növekedéshez, figyelembe véve a 2000 óta megállapított célokat. Jelenleg a foglalkoztatási arány még mindig túl alacsony, és a tagállamoknak nagyobb erőfeszítéseket kell tenni⁴. A 2010-re tervezett 70%-os foglalkoztatottsági arány még mindig megvalósítható, amennyiben a gazdasági fellendülés az 1990-es évek végén jellemző foglalkoztatási szintet eredményez. Ez az általában véve kiábrándító helyzet elsősorban a munkaerőpiacon tartósan fennálló strukturális akadályok és az idősebb munkavállalók túlságosan alacsony részvétele számlájára írható⁵.

1 Új KKE-tagállamok = új közép- és kelet-európai tagállamok.

2 Az Eurostat előzetes adatai. A pozitív nettó vándorlás sokkal lényegesebb Ciprus (0,97%) és Málta (0,48%) esetében, ahol a migrációs minta megegyezik az EU-15 földközi-tengeri országaiéval.

3 Európai Bizottság: Progress in implementing the Joint Assessment Papers on employment policies in acceding countries, COM(2003) 663 végleges, és ibidem Staff Working Paper SEC(2003) 1361, 2003. november.

4 Report of the Employment Taskforce (chaired by Wim Kok): Jobs, Jobs, Jobs – Creating more employment in Europe, 2003. november; lásd még Draft Joint Employment Report COM(2004) 24 végleges, 2004. 01. 24.

5 Európai Bizottság: Delivering Lisbon – Reforms for the enlarged Union, COM(2004) 29.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Annak ellenére, hogy az EU-15 országaiban a munkanélküliség növekedését sikerült elfogadható korlátok között tartani, ez az arány az Egyesült Államokkal és Japánnal összehasonlítva viszonylag magas (8% 2003 novemberében). Ugyanakkor a tartósan munkanélküliek aránya 3% volt, és a nők esetében valamennyivel magasabb volt ez az arány. Az új tagállamokban a munkanélküliség elérte a 15%-ot, a tartósan munkanélküliek aránya közel 8%, és valamivel magasabb a nőknél.

Az egyesült államokbeli helyzettel szemben az EU-15 országaiban az egy munkavállalóra eső termelékenység átlagos növekedése az 1990-es évektől folyamatosan lassul, és most közel évi 1%. Az új tagállamokban a termelékenység általános szintje jóval alacsonyabb az EU szintjénél – átlagosan mintegy fele az EU-szintnek –, az elmúlt időszakban azonban a termelékenység növekedésének aránya megközelítette az évi 4%-ot.

2003 első felének bizonytalansága után a fellendülés jelei mutatkoznak...

A 2003 első felét jellemző mélypontot követően, az euro-övezet és az EU gazdasága az év második felében növekedésnek indult. Az átlagos növekedési arány becsült értéke az egész évre vonatkoztatva 0,4% az euro-övezetben, és 0,8% az EU-ban. Mivel felélénkült a globális növekedés és a kereskedelem, valamint visszatért a hazai termelők és fogyasztók bizalma, ebben az évben gyors gazdasági fellendülés várható. Várhatóan 2004-re megvalósul az euro-övezet 1,7%-os és az EU 2%-os átlagos növekedési aránya, és a várakozások szerint a növekedés 2,4% körüli szinten áll meg 2005-ben.

...a gazdaság fellendülésének és erősödésének teljes mértékű kiaknázásához elengedhetetlen, hogy határozott lépéseket tegyünk további szociális és gazdasági reformok bevezetése felé.

Eltekintve a globális keresletből fakadó külső ösztönzésektől, a fellendülés megvalósítása mögött a következő fő tényezők állnak: a makrogazdasági politika feltételeinek egyeztetése, a folytatódó defláció, az ösztönző pénzügyi feltételek és előrelépés a strukturális reformok területén.

A fejlődés alapját a beruházási kiadások növekedése biztosítja, amely mögött a magánfogyasztás fokozatos emelkedése áll. A gazdasági tevékenység lendületének várt erősödése ellenére az elhúzódó negatív tendencia továbbra is kedvezőtlen hatással lesz a munkaerőpiac teljesítményére.

A foglalkoztatás növekedése 2004-ben várhatóan 0,3%-os lesz. 2005-ben valamivel meghaladja ezt az arányt, és eléri a 0,9%-ot. Mivel az előregedéssel összefüggő pénzügyi nyomás minden eddiginél nagyobb mértékben mutatkozik meg, fontos felkészülni a népesség öregedésének hatásaira az elkövetkező években, mielőtt a demográfiai változások fő hatásai jelentkeznek.

2. A népesség alakulása a kibővített Európai Unióban

Az Európai Unió üdvözlí a 74 millió új uniós polgárt.

2003. január 1-jén a tíz új tagállam becsült népessége mintegy 74,3 millió volt, szemben az EU-15 csaknem 379 millió lakosával⁶. A bővítés következtében az Európai Unió népessége csaknem 20%-kal, összesen 453 millió főre emelkedett.

A kibővült Unió a világ harmadik legnépesebb földrajzi egysége.

A bővítést követően a világ 6,3 milliárdos népességének⁷ 6,1%-a helyett 7,2%-a él az Európai Unióban, amely ezzel a világ harmadik legnépesebb politikai egységévé vált Kína (csaknem 1,3 milliárd lakos 2003 közepén) és India (1,1 milliárd) után. Az EU 55%-kal népesebb az Egyesült Államoknál (292 millió) és háromszor népesebb Japánál (128 millió).

A huszadik században a világ népességének a kibővült Unió országaiban élő hányada csökkent, és a következő évtizedekben ez a folyamat tovább tart, míg a fejlődő országok lakosainak száma gyorsan növekszik. Az előrejelzés szerint 2030-ra a világ népességének kevesebb mint 6%-a él majd a 25 tagú EU-ban.

Az EU-25 tagállamainak népességnövekedése fokozatosan lassul a következő évtizedben, majd a népesség csökkenni kezd.

Az EU-15 országaiban a pozitív nettó vándorlás volt a népesség növekedésének fő hajtóereje az elmúlt évtizedben, és a természetes növekedés csökkenése volt jellemző. Az új KKE-tagállamok – melyeket a népesség kitartó növekedése jellemezett a háború utáni időszakból az 1980-as évek közepéig – népességnövekedése az 1990-es években stagnált. Néhány esetben azonban negatívvá vált a növekedés a kivándorlás, a termékenység gyors csökkenése és a halandóság hirtelen emelkedése miatt. Ellenben Ciprus és Málta viszonylag jelentős népességnövekedést mutat (15,5%, illetve 9,4% az 1993 és 2003 közötti időszakban).

A népesség öregedése szintén jelentős kihívás lesz a 25 tagállamú EU számára.

A 15 tagállamú EU számára köztudomásúan a lakosság öregedése jelentette az egyik legnagyobb kihívást, és ez a helyzet fennáll a bővítés után is. Bár a legtöbb új tagállam viszonylag fiatal népességet hozott magával az 1970-es és 1980-as évek magasabb termékenységi szintjével és alacsonyabb várható életkorral, a fiatalító hatás korlátozott és ideiglenes. Hosszú távon a bővítés valószínűleg felgyorsítja az EU öregedési tendenciáját, mivel a legtöbb új tagállamban már jelenleg is nagyon alacsony a termékenység.

⁶ Forrás: „First results of the demographic data collection for 2002 in Europe”, Eurostat Statistics in focus, Theme 3, 20/2003.

⁷ A világ, Kína, India, az USA és Japán 2003-as hozzávetőleges népességi adatainak forrása a Population Reference Bureau által nyilvánosságra hozott „2003 World Population Data Sheet”.

A népesség növekedése: a termékenység, a halandóság és migrációs áramlatok hatásai

Az utóbbi évtizedekben az EU népességének változását a termékenység alacsony szintje, az életkor meghosszabbodása és az Unióba irányuló bevándorlás okozta.

Születési tendenciák: kevesebb gyermek...

Évtizedeken át a termékenységi ráta jóval a 2,1-es reprodukciós szint alatt maradt az Európai Unióban, és ez a tendencia a bővítéssel felerősödik. Az új tagállamok közül csak Ciprus (1,57 gyermek/nő⁸) és Málta (1,51) vannak valamivel az EU-15 átlaga (1,47) felett, míg az új tagállamokban a termékenységi ráta 1,4 vagy annál alacsonyabb. Az EU-25 szintjén a születések száma 1995 óta 30%-kal elmarad a reprodukciós szinttől.

Írország, Franciaország (1,88) – ahol nemrégiben sikerült növelni a termékenységet –, Hollandia (1,73) és néhány északi állam (DK [1,73], FI [1,72]) kivételével az EU-25 tagállamaira az alacsony vagy nagyon alacsony termékenység jellemző.

A legtöbb kutató azt a következtetést vonta le, hogy az egyes országok közötti különbségek a szocio-ökonómiai környezetben, a kultúrában és különösen a politikai intézkedésekben rejlő nemzeti eltérésekből fakadnak. A magasabb termékenységi rátát mutató tagállamok zömében emellett sokkal fejlettebbek a családalapítást, a gyermekvállalást és a gyermeknevelést támogató és megkönnyítő politikák és intézkedések.

...és idősebb korban.

Az idősebb korban történő gyermekvállalás általános tendenciája mellett jelentős különbségek mutatkoznak a szülés időzítésében a 15 korábbi tagállam és az új tagállamok között. Európa keleti részére évszázadokon át a korai házasság és korai gyermekvállalás volt jellemző, míg Európa nyugati részében a későbbi életkorban kötött házasságok váltak jellemzővé, aminek nyilvánvaló következménye a természetes szülések időszakának későbbre tolódása. A legfrissebb adatok azt mutatják, hogy bár az új tagállamokban a nők átlagos életkora az első gyermek születésekor 24-ről 26-évre emelkedett, ez még mindig alacsonyabb az EU-15 tagállamainál, ahol 26-ről 29 évre nőtt.

A későbbi gyermekvállalás fontos egészségügyi következményekkel jár. A gyermekvállalás későbbre tolódása nem csupán a meddőségkezelések számának rendkívüli meg-növekedéséhez vezetett, hanem az orvosi aggodalom fokozódásához is, mivel a későbbi életkorban bekövetkezett terhesség növeli az egészségi kockázatot mind az anya, mind pedig a gyermek számára. A nem önként vállalt gyermektelenség Európa-szerte határozottan emelkedik, mivel sok esetben az elhalasztott gyermekvállalás később már nem valósítható meg.

A várható életkor tovább növekszik...

1960 és 2001 között a születéskor várható átlagos életkor az EU-15 országaiban 70,1-ről 78,5 évre növekedett (férfiaknál 67,4-ről 75,5-re, nőknél 72,9-ről 81,6-ra). Általánosságban feltételezhető, hogy az életkor növekedését a 20. század végén a megváltozott életmód, a jobb életkörülmények, illetve az eredményezte, hogy az orvostudomány eredményei széles körben elérhetővé váltak az emberek számára.

...de az új közép- és kelet-európai tagállamokban kisebb mértékben, mint az EU-15 tagállamaiban.

A halandóság és a magas életkor tendenciáit figyelembe véve Málta és Ciprus helyzete nagyjából azonos az EU-15 országáival. Az új közép- és kelet-európai tagállamokkal már más a helyzet. 1960-ban a születéskor várható életkor ezekben az országokban hasonló volt az eredeti EU-15 országaiéhoz, de azóta a halandóság – különösen a férfiak esetében – nagyon eltérően alakult. Amíg a KKE-országokban élő férfiak esetében stagnálás és mérsékelt javulás volt jellemző, az EU-15 országaiban jelentősen csökkent a szív- és érrendszeri betegségek okozta halandóság, és nagymértékű haladást sikerült elérni az egyéb „népbetegségek” elleni küzdelemben. Továbbá, az 1990-es években végbemenő politikai és gazdasági átalakulás a KKE-országokban negatív hatást gyakorolt az életkörülményekre, valamint az egészségügyi ellátási rendszerek és egyéb szociális védelmi rendszerek forrásaira, ami a halandóság növekedését és a várható életkor csökkenését vonta maga után.

A várható életkor az EU-15 országaiban jelenleg 73–78 év a férfiak és 79–83 év a nők esetében. Ezzel szemben az új közép- és kelet-európai tagállamokban a várható életkor 65 és 72 év között van a férfiak esetében, illetve 76 és 80 év között a nők esetében.

Az elmúlt években a bevándorlás a népesség változásának fontos tényezőjévé vált...

A népesség változásának harmadik hajtóereje, a bevándorlás, mértékét és jelentőségét tekintve egyaránt jelentősen megnőtt az elmúlt évtizedben. Az EU-15 országaiban a bevándorlás teszi ki a népesség nettó növekedésének háromnegyedét. Tény, hogy e nélkül számos tagállam népességcsökkenést tapasztalt volna az új évezred első éveiben. Az 1990-es évek második felében átlagot vonva, az EU-országok területére költöző személyek 18%-a más tagállamok polgára volt, 27%-uk külföldről tért haza, 54%-uk pedig nem uniós országból érkezett (Eurostat, 2003). A 2001-es és 2002-es nettó vándorlás megközelítőleg egymillió bevándorlót jelent.

Miközben az EU-15 valamennyi országa érintett, és sokukban történelmi jelentőségű pozitív nettó bevándorlást tartanak nyilván, az új tagállamok területén az 1990-es években a helyzet némileg eltérő volt. Néhány balti köztársaságban a népesség növekedésének mutatója a kivándorlás kedvezőtlen hatásai miatt negatív volt.

8 Valamennyi termékenységi ráta az egy nőre számított gyermekek számát mutatja az Eurostat 2002-es adatai alapján, MT és CY kivételével, ahol a 2001-re vonatkozó adatok a legfrissebbek.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Ebben az időszakban bővültek és változatosabbá váltak a bevándorlók típusai, a migrációs áramlatok mintái, valamint a küldő és befogadó országok keveréke. Továbbá, néhány korábbi küldő ország (Spanyolország, Portugália, Olaszország, Görögország, Írország) befogadó országgá vált, egyrészt saját nemzetük tagjainak visszatérését, másrészt harmadik országokból érkező bevándorlók érkezését tükröző nettó bevándorlási mérleggel⁹.

2002-ben a bővítés utáni Unió területén élő más állampolgárságú személyek száma mintegy 21,6 millió volt, ami a népesség 4,8%-át tette ki. Ebből 14,7 millió személy harmadik ország állampolgára (3,3%), 6,9 millióan (1,5%) pedig más tagállamok területén élő uniós polgárok. A legtöbb idegen állampolgárságú személy abszolút számokban kifejezve Németországban (7,3 millió, vagyis közel 9%), százalékarányát tekintve pedig Luxemburgban él (37%, főként más tagállamok polgárai). Az idegen állampolgárságú személyek száma tükrözi mind a jelenlegi, mind pedig a múltbeli bevándorlási mintákat, illetve az állampolgárság megszerzésére vonatkozó szabályok különbözőségét az egyes országokban.

...és a bővítés nem változtatja meg ezeket a mintákat, jöhetnek a korábbi bevándorlási áramlatok némelyike az Unión belül határokon átnyúló mobilitást jelent.

A gazdag és öregedő uniós népesség húzó hatása nem változik a bővítéssel. Országainak nagyfokú különbözősége miatt az EU-25 még inkább vonzóbbá válhat a gazdasági bevándorlók számára. Történelmi és kulturális kapcsolataik miatt az új közép- és kelet-európai tagállamok növekvő mértékben válhatnak a volt Szovjetunió országaiból érkező bevándorlók befogadó uniós tagállamává.

A tíz új tagállam 2004-es csatlakozása után a történelmi bevándorlási áramlatok egyes vándorlási mozzanatai belső mobilitássá változnak. A munkavállalók mobilitásának átmeneti korlátozása ellenére, a korábbi tapasztalatok és a legutóbbi értékelések szerint az új tagállamokból a régiókba irányuló munkaerő-áramlás mérsékeltebbé vagy korlátozottabbá mondható, bár a határ menti régiók helyzete különleges. Az új tagállamok gazdasági helyzetének javulásával a tömeges nyugatra vándorlás még kisebb mértékű lesz.

Az elmúlt tíz év során a migrációs áramlatok jelentősen megváltoztak az új közép- és kelet-európai tagállamokban. Ezek legfőbbjében a bevándorlásnál fokozatosan kisebb mértékűvé vált a kivándorlás. Így, bár a nettó vándorlás viszonylag alacsony, fokozatosan pozitívvá vált az új tagállamok többségében.

2002-ben¹⁰ pozitív nettó vándorlás volt megfigyelhető Magyarországon (0,13%), a Cseh Köztársaságban (0,12%), Szlovéniában (0,11%), Szlovákiában (0,02%) és Észtországban (0,01%), míg negatív nettó vándorlás csupán Lengyelországban (-0,03%), Litvániában (-0,06%) és Lettországon (-0,08%) volt tapasztalható. A bevándorlók főleg Kelet-Európa országaiból érkeznek (Ukrajna, a Belarusz Köztársaság, Oroszország és Délkelet-Európa országai). Az új közép- és kelet-európai tagállamok bevándorlásának tipológiája rendkívül sokszínű. Nem csupán a volt Szovjetunió régióiból érkező szakképzetlen munkásokból áll, hanem magasan képzett szakemberekből, hazatérő kivándorlókból és más, volt kommunista országokból hazatelepülőkből.

Összefoglalás

- A bővítés nem változtatja meg az Unió öregedési folyamatát. A gazdasági növekedésre és a szociális fejlődésre továbbra is hatást gyakorol az aktív korú népesség csökkenése és a nyugdíjas korú népesség növekvő aránya.
- Az elkövetkező öt év jelenti a demográfiai lehetőségek utolsó időszakát, mielőtt gyors öregedési folyamat venné kezdetét. Az öregedés kedvezőtlen hatásaira való felkészülés során törekedni kell a foglalkoztatottság növelésére és a munkaerőpiac későbbi életkorban történő elhagyására.
- Az utóbbi tíz évben a nettó bevándorlás volt a népesség növekedésének fő hajtóereje az Unióban. A közép- és kelet-európai új tagállamok küldő országokból fokozatosan befogadókká válnak, így lényeges kérdéssé válhat a bevándorlók gazdasági és szociális integrációja.
- A bővítéssel nőtt a nagyon alacsony termékenységi rátával rendelkező tagállamok száma. A családbarát politikát folytató EU-tagállamokban magasabb a termékenység és a nők részvétele a munkaerőpiacon.

⁹ Immigration, integration and employment, COM(2003) 0336 végleges.

¹⁰ Az Eurostat előzetes adatai: First results of the demographic data collection for 2002 in Europe, Statistics in focus, Theme 3 – 20/2003. A pozitív nettó vándorlás sokkal jelentősebb Cipruson (0,97%) és Máltán (0,48%), amelyek bevándorlási mintája hasonló az EU-15 földközi-tengeri országaiéhoz.

3. Szocio-ökonómiai tendenciák, életkörülmények és humántőke-fejlesztés

Az elmúlt évtizedben az EU-15 legtöbb országában tartós növekedés tapasztalható a foglalkoztatás, az egy főre jutó GDP és a kohézió terén...

Az EU-15 országainak szocio-ökonómiai tapasztalatai 1995 óta nagyon pozitívak, és a foglalkoztatás és a reáljövedelem folyamatos növekedésével és az egyenlőtlenségek csökkenésével jellemezhetők.

Mivel az EU-15 átlagánál alacsonyabb egy főre jutó GDP-vel rendelkező tagállamok viszonylagos helyzete folyamatosan javul, az Unió jelentős haladást ért el a tagállamok, illetve az országokon belüli régiók közötti különbségek csökkentésében. Írország a legfigyelemreméltóbb eset, ahol az egy főre jutó GDP 2002-ben az EU-átlag 125%-a volt, szemben az 1990-es évek 80%-os eredményével.

...de az új tagállamok többségében az utóbbi idők változásai alapján elvárt fejlődés még nem valósult meg teljes mértékben.

A tíz új tagállamból nyolcban – Közép- és Kelet-Európa országaiban – súlyos szocio-ökonómiai válság zajlott, ahogy a régi rendszer gazdasági pangása után elindultak a piacgazdaság felé vezető úton. Az 1990-es években az ezekben az országokban élő emberek viharos és gyakran nagyon nehéz átmeneti időszakot éltek át, amelyet változékony gazdasági feltételek, gyökeres politikai változások, valamint intézményi és strukturális reformok jellemeztek. Miközben a lakosság kis részének szocio-ökonómiai feltételei jelentősen javultak, sokan csak nagyon mérsékelt előrejutást értek el, kevésbé biztos körülmények között. A népesség egy kisebb csoportjának életkörülményei romlottak.

Az 1990-es évek közepétől tapasztalható viszonylag tartós gazdasági növekedés ellenére ezek az országok még mindig távol vannak az EU-15 országainak átlagos GDP-szintjétől. Nagy többségük ellensúlyozta az átmeneti időszak kezdetén elszenvedett veszteségeket, de néhány ország gazdasága még mindig a régi rendszerben elért GDP szintje alatt maradt. 2001-ben és 2002-ben azonban az EU-15 országainál sokkal nagyobb GDP-növekedési arányt produkáltak az új tagállamok, és számos jelenlegi előrejelzés szerint a bővítést követően gyorsabb gazdasági növekedést érhetnek el, utat nyitva ezzel a valódi konvergencia megvalósítása felé.

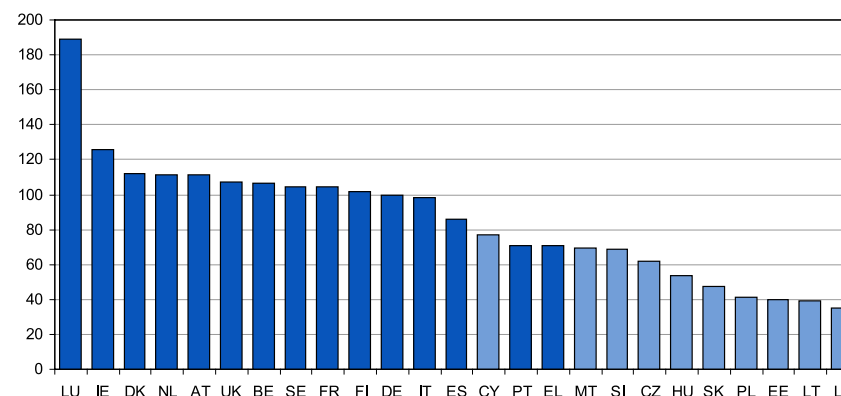
A kibővített Unióban megnő a GDP különbsége a régiók és tagállamok között...

A szocio-ökonómiai különbségek az EU-15 országai és az új tagállamok között különösen hangsúlyosak a szociális kohézió terén¹¹. Bár az 1995–2002-es időszakban a GDP tekintetében jelentősen csökkent a különbség az EU-15 országai és régiói között, az új tagállamok GDP-szintje között megnőtt az eltérés.

A bővítéssel Unió-szerte számottevően nőttek a különbségek a GDP vonatkozásában. Az új tagállamok közül csupán Cipruson érte el az egy főre jutó GDP az EU-25 átlagának 75%-át. A régiók szintjén ez azt jelenti, hogy az EU-25 leggazdagabb régióiban élő 10%-nyi népesség esetében az egy főre jutó GDP jelenleg 4,5-ször magasabb a legkevésbé jómódú régiókban élő 10%-nyi népesség esetében számított GDP-hez viszonyítva.

Ennek eredményeképpen a bővítés átalakítja a szociális kohézió kérdését az Unióban. A szociális kohézió támogatásával kapcsolatos kihívások mind a tagállamok között, mind a tagállamokon belül nagyobbak és bonyolultabbak lesznek. Az elmúlt években az EU-15 északi és déli országai közötti különbségek csökkentésében elért sikert (a mediterrán tagállamok felzárkóztak az Unió többi államához) elhomályosítja a bővítésből adódó kelet–nyugati különbségek nagysága.

3 Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson 2002-ben (EU-15 = 100)

Forrás: Eurostat strukturális mutatók, NewCronos adatbázis

11 Európai Bizottság: Third Cohesion Report 2004, COM(2004) 107. Lásd a kutatási keretprogramok által finanszírozott összehasonlító kutatási projekteket is, <http://www.cordis.lu/citizens/home.html>.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

...és bár a szegénység viszonylagos kockázati szintje mérsékelt az új tagállamokban...

Egy dolog összehasonlítani az általános lehetőségeket a GDP-adatok alapján, és más dolog a bevételek társadalmon belüli elosztását, s különösen a relatív és abszolút szegénység mértékét átgondolni. Az EU-ban a relatív szegénységi küszöböt a nemzeti egyenértékűített átlagjövedelem 60 százalékában állapították meg. A szegénység így viszonylagos fogalom, amelyet valamennyi országban a jólét általános szintjéhez viszonyítva és a jövedelemelosztás központi értékére való hivatkozással határoznak meg, figyelembe véve a háztartás méretét. E meghatározás értelmében a szegénység a népesség 15%-át érinti az EU-15 országokban, vagyis közel 60 millió embert, és hasonló az arány abban a kilenc új tagállamban, amelyekre vonatkozóan adatok állnak rendelkezésre (a kivétel Szlovákia). Az új Unióban jelenleg a legalacsonyabb relatív szegénységi arány a Cseh Köztársaságban található (8%), míg a legmagasabb Írországban, Szlovákiában, Görögországban és Portugáliában, ahol a lakosság mintegy 20%-a él a 60%-os küszöb alatt. Jóllehet az utóbbi évtizedben nőtt a szegénység kockázata, az új tagállamok – főként a történelmi körülményeknek köszönhetően – még mindig viszonylag jó helyzetben vannak e mutatót illetően¹².

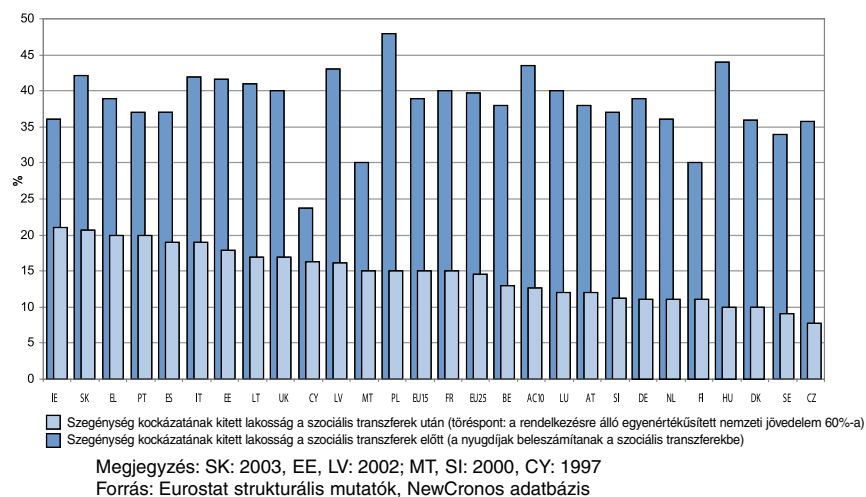
...az abszolút szintek tükrözik a GDP-egyenlőtlenségeket a kibővített Unióban.

Bár viszonylagos értelemben a szegénység mindenütt nagyon hasonló a kibővült Unióban, abszolút értelemben jelentősek a különbségek. Az EU-15 leggazdagabb tagállamában (Luxemburgban) az egy főre jutó GDP ötszöröse a legszegényebb új tagállam (Lettország) hasonló mutatójának, és a nettó jövedelmek (jellemzően a háztartás legfontosabb bevételi forrása) ugyanilyen eltérést mutatnak. Egyértelműen látszik, hogy a szegénységi küszöb a fenti meghatározás szerint nagyon eltérő általános életszínvonalat fejez ki.

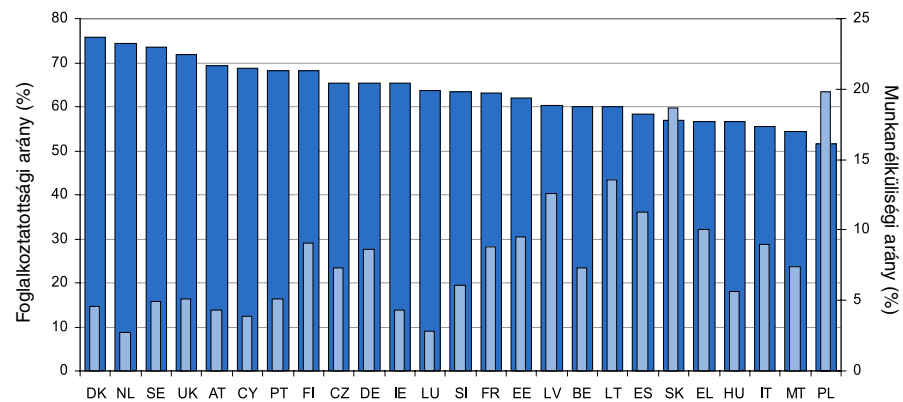
A foglalkoztatottság a gazdasági és szociális befogadás fő meghatározója...

A regionális foglalkoztatottsági arány továbbra is észak–déli megosztást jelez, amelynek komoly jelentősége van a szociális helyzet tekintetében. A Dél-Európa több régiójában jellemző alacsony foglalkoztatottsági arány a bővítés után keleten is tapasztalható lesz¹³.

4 Az EU-25 tagállamok szegénységi kockázatnak kitett lakossága (2001) a szociális transzferok előtt és után

5 Foglalkoztatottsági (széles oszlop) és munkanélküliségi (keskeny oszlop) arány (2002)

Forrás: Eurostat strukturális mutatók, NewCronos adatbázis

12 Európai Bizottság: Joint Memoranda on Social Inclusion (synthesis report) 2004.

13 Európai Bizottság: Employment in Europe 2002 and 2003.

...és illusztrálja, hogyan függ az életszínvonal a foglalkoztatottság növekedésétől a 25 tagú Unióban...

Miközben az EU-15 országokban az 1990-es évek közepétől a foglalkoztatottság aránya javult, az új KKE-tagállamokban ez az arány romlott a szerkezetátalakítás, illetve a mezőgazdaságban és iparban megszűnt munkahelyek miatt. A munkahelyek számának csökkenését a mezőgazdaságban és az alapvető iparágakban még nem ellensúlyozta a növekedés a szolgáltatások területén. Sőt, 1998 és 2002 között az új tagállamokban a szolgáltatások terén nem növekedett, hanem csökkent a foglalkoztatás¹⁴.

...ami ismét az oktatás útján a humántőkébe történő beruházásoktól függ...

A munkavállalási lehetőségek szorosan összefüggnek a végzettséggel, ami lényeges alkotóeleme a „humántőkének”, s amelynek két fő szempontja van:

- Az egyének szintjén szoros viszonyban áll a szocio-ökonomiai helyzettel, hiszen nagyobb a valószínűsége a jól fizető állásnak, szociális befogadásnak, egészséges életnek stb., és az egyik elsődleges meghatározó változója az életszínvonalunknak.
- Társadalmi szinten (üzlet és intézmények) kapcsolódik a termelékenységhez, innovációhoz, gazdasági növekedéshez és társadalmi kohézióhoz.

Közismert tény, hogy a humántőkébe történő beruházás jelentős mértékben hat a termelékenység növekedésére, és kulcsfontosságú szerepet játszik a technológiai változások elősegítésében. A legújabb kutatások alapján egy többlet az iskolában 6,2%-kal növeli az összes termelékenységet¹⁵. Fontos azonban ezeket az oktatási és képzési beruházásokat azokon a területeken biztosítani, amelyek a legmagasabb megtérülést biztosítják¹⁶.

...felvetve a különbségek kérdését az oktatás és az élethosszig tartó tanulás terén.

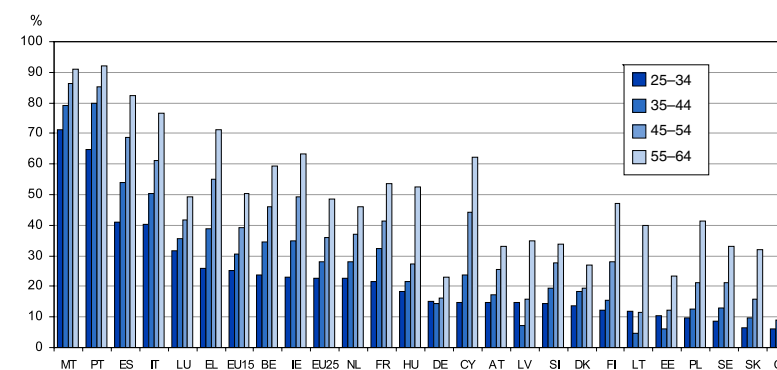
Európa-szerte viszonylag rossz az ellátás a „frissen képzett” pályakezdőkből a munkaerőpiacon, ellenben viszonylag sok munkavállalónak alacsonyabb a képzettsége és az alkalmazhatósága. Ez a két tényező elégtelenséget eredményez a munkaerőpiac csúcsán, és feleslegesen idéz elő az alján, ami aláhúzza az élethosszig tartó tanulás jelentőségét a hiányos szakképzettség pótlására.

A 6. diagramon látható, miként csökken az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők száma a magasabb korcsoportokban. Egyúttal szemlélteti a képzés és szaktudás frissítésének szükségességét a középkorú és idősebb munkavállalók körében, különösen tekintettel a népesség öregedésére¹⁷.

Nagyon fontos észrevenni, hogy a diagram szerint a felső középfokú végzettség tekintetében az új tagállamok – különösen a KKE-országok – magasán felülmúlják az EU-15 legtöbb országát: az új tagállamokban a lakosság 25–64 éves korcsoportjának mintegy 81%-a szerzett felső középfokú végzettséget, míg az EU-15 országokban ez az arány 65%. Ami a felnőttképzést illeti, az EU-15 22%-os arányával viszonylag jobb helyzetben van, szemben az új tagállamok 13%-os eredményével.

A formális beiskolázási arány azonban nehezen hasonlítható össze a meglehetősen különböző oktatási rendszerek miatt. Szemmel látható különbségek vannak az oktatási rendszerek minőségében, amely a megfelelően megállapított tantervvel, az oktatási módszerek fejlesztésével és a műszaki erőforrások frissítésével függ össze. A matematikai és a tudományos kompetencia tekintetében az új tagállamok a teljesítményskála alsó felén találhatók¹⁸.

6 Felső középfokú végzettséggel nem rendelkezők százalékaránya az egyes korcsoportokban, 2002-ben

Megjegyzés: az Egyesült Királyság tekintetében a felső középfokú iskola befejezésének fogalmát még nem állapították meg.
Forrás: Eurostat – Európai munkaerő-felmérés

14 Európai Bizottság: Employment in Europe 2002 and 2003.

15 Lásd A. de la Fuente és A. Cicone: Human capital in a global and knowledge-based economy, I. rész (2002. május); és II. rész (assessment at the EU country level) (2003. március).

16 Európai Bizottság: Investing efficiently in Education and Training – an imperative for Europe, COM(2002) 779 végleges.

17 A foglalkoztatásra és szakképzettség fejlesztésére vonatkozóan lásd: Employment Precarity, Unemployment and Social Exclusion (EPUSE) Policy Report (6. oldal). A kutatást az 5. kutatási és fejlesztési keretprogram finanszírozta – <http://cordis.lu/citizens/publications.htm>.

18 OECD: Programme for international Student Assessment (Nemzetközi Tanulói Teljesítményértékelési Program) (PISA).

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Az EU-ban egyes korcsoportok között is különbségek vannak az élethosszig tartó tanulás és az információs és kommunikációs technológiák használata terén. Folyamatos képzésben való részvétel és a képzettségi szint növelése sokkal általánosabb az EU-15 országokban, és részben a vállalatokon belül kerül megszervezésre. Ami az információs és kommunikációs technológiák használatát illeti, 2002-ben az 55 éven felüliek korcsoportjának csak 13%-a használta az internetet, szemben a 15–24 évesek 65%-os arányával. Azok, akik 15 évnél rövidebb ideig jártak iskolába, inkább csak kismértékben használták az internetet. Ezek a különbségek mutatják a digitális elkülönülést meglétét, és hangsúlyozzák a szociális kirekesztés létező veszélyeit.

Ami a digitális kompetenciát¹⁹ illeti, az új tagállamok elmaradnak az EU-15-től. Ezen a területen még mindig kevés az összehasonlítható adat az olyan felmérések ellenére, mint például a SIBIS-projekt²⁰. Ez részben a „digitális kompetencia” világos meghatározásának hiányából adódik, mivel ennek eltérő jelentése van különböző szociális és gazdasági helyzetekben. Az adatok természetét is figyelembe kell venni, mivel ezek a felmérések nagyrészt telefonos megkérdezéseken alapulnak, amelyek esetén előfordulhat, hogy nem megfelelő mértékben veszik figyelembe a hátrányosabb helyzetű szociális csoportokat. A rendelkezésre álló adatok alapján azonban az északi tagállamok a skála csúcán vannak, az Unió többi része pedig nagy változatosságot mutat. Az információs és kommunikációs technológiák terén szerzett kompetencia elsődleges fontosságú Európa gazdasági teljesítményének javítása szempontjából, amelyet a jövőben csökkenő létszámú és idősödő munkaerővel kell elérni, valamint a gazdasági és szociális kohézió ösztönzőjeként.

Az európaiak egészségi állapota tükrözi gazdasági és szociális környezetüket...

Az EU-15 országokban az 1960-as évek végétől a halandósági arány csökkenésének mértékei közelítenek egymáshoz, ami hasonlóságot tükröz a különféle betegségek okozta elhalálozás tekintetében²¹. Ez a tendencia az életstílusok és az egészségügyi ellátás rendszereinek növekvő hasonlóságával magyarázható az Európai Unióban. Továbbá, a demográfiai tendenciák növelik az öregedéssel kapcsolatos betegségek számát, ami további közeledést jelent a betegségek és az egészségügyi ellátás iránti igény tekintetében szerte az Unióban.

Az EU-15 országainak kisebb halandósági aránya eltér az új tagállamok halandósági arányától, Málta és Ciprus kivételével, amelyek az EU-15 országaival azonos tendenciát mutatnak. Az 1980-as évek végétől, amikor a Közép- és Kelet-Európa területén levő új tagállamok az átalakulási szakaszba léptek, a várható életkor csökkenése volt megfigyelhető. A különbség a férfiak halandósági arányában az EU-15 országai és Közép- és Kelet-Európa országai között az 1990-es évtől 1994-re hét évre emelkedett, majd 2000-ben hat évre csökkent. A nők esetében a tendencia hasonló, bár a különbség valamivel kisebb volt.

...és a munkakörülményekkel is összefügg.

Egy nemrégiben végzett felmérés szerint²² az új tagállamokban és a tagjelölt országokban a megkérdezettek 40%-a válaszolta, hogy munkája kihat egészségi állapotára vagy biztonságára – ami lényegesen magasabb az EU-15 országokban megállapított 27%-nál. Ezek a problémák Lettországon és Litvániában voltak hangsúlyosabbak, míg Észtsországon, a Cseh Köztársaságon, Szlovákiában, Magyarországon, Szlovéniában és Máltán kevésbé égetőek. A közösségi vívmányok megvalósítása a munkahelyi egészségvédelem és biztonság terén elősegíti a helyzet javulását.

A háztartások kiadási és fogyasztási mintái erősen eltérnek egymástól az Unión belül...

A Litvániában (45%), Lettországon (39%) és Észtsországon (34%) élő emberek költik a háztartás költségvetésének legnagyobb részét élelmiszerre és alkoholmentes italokra. Amíg az új tagállamok zömében a háztartások legnagyobb kiadási tétele az élelmiszer, az EU-15 országokban a háztartási költségvetés legnagyobb részét a lakásfenntartás teszi ki. Ez különösen jellemző Luxemburg, Hollandia, az Egyesült Királyság és Németország esetében.

A lakásfenntartás viszonylag magas költsége új keletű jelenség. Az EU-15 országokban jelentősen átalakult a háztartások kiadásainak szerkezete az 1990-es években: erősen emelkedett a lakásfenntartásra költött rész, és ennek megfelelően csökkent az élelmiszerre fordított összeg.

...és az életkörülmények e különbségei a kibővített Unióban abban tükröződnek vissza, hogy a polgárok mennyire elégedettek az életükkel...

Nagy különbségek vannak az étellel való elégedettség terén az EU-15 országai és az új tagállamok között: az EU-15-ben a lakosság mintegy 88%-a elégedett, míg az új KKE-tagállamokban ez az arány 65%. Az új tagállamok polgárai sokkal kevésbé elégedettek pénzügyi és foglalkoztatási helyzetükkel, mint az EU-15 országainak polgárai. Továbbá, az emberek kevésbé elégedettek személyes biztonságukkal és társadalmi életükkel az új tagállamokban, ráirányítva a figyelmet arra a tényre, hogy nem csupán az anyagi tényezőket, de az élet más dimenzióit is fejleszteni kell. A számok azt mutatják, hogy az életminőség érzete és az étellel való elégedettség szintje tekintetében az Unió keleti és nyugati részei közötti különbségek jóval hangsúlyosabbak a kibővített Unióban, mint az északi és déli tagállamok közötti különbség volt az EU-15 országai körében.

19 Lásd: SIBIS Pocket Book 2002/03.

20 A SIBIS (Statistical Indicators Benchmarking the Information Society) -projekt a Bizottság által létrehozott „Információs Társadalom Program” (IST-2000-26275) keretén belül 2001 januárjától 2003 szeptemberéig zajlott.

21 H. Brenner: Social Determinants of Health, TUB (Az EU Bizottsága részére készített zárójelentés, 2003. október).

22 Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért: Working conditions in the acceding and candidate countries (Dublin, 2003).

...valamint abban, hogy mennyire érzik magukat kirekesztettnek.

Az új tagállamokban több ember mondja, hogy kirekesztettnek, haszontalannak és társadalmon kívülinek érzi magát, mint az EU-15 országaiban. A legmagasabb arány Szlovákiában tapasztalható, ahol a lakosság több mint egynegyede számolt be az összetartozás érzésének hiányáról. Az új tagállamok közül csupán Szlovéniában és Lengyelországban számoltak be a megkérdezettek társadalmi kirekesztésről a 12%-os EU-átlagnál kisebb arányban.

Az EU-15 országaiban a szociális kirekesztettség érzése százalékban kifejezve a dániai és hollandiai 7%-tól a portugáliai 15%-ig terjed. Összességében, az ilyen érzések különbözőségei általában harmonizálnak az objektív mutatókkal: minél kisebb az egy főre jutó GDP, minél magasabb a munkanélküliségi arány, és minél nagyobb a súlyos szegénység előfordulási aránya, annál magasabb az érzékelt szociális kirekesztettség szintje.

Az elemzés pozitív aspektusa, hogy az új tagállamokban Lettország kivételével a lakosság magasabb elégedettségi szintről számolt be, mint a görögök és a portugálok az Unióhoz való csatlakozásuk idején. Szintén érdekes, hogy a tíz új tagállam különbözik az életminőség szubjektív megítélésében. Röviden: az országok közötti különbségek a csatlakozók csoportjában nagyobbak, mint az EU-15-ben. Ugyanez mondható el az országokon belüli különbségekről, azaz az étellel való elégedettség ingadozása országon belül lényegesebb az új tagállamokban, mint az EU-15 országaiban, különös tekintettel a korra, a jövedelemre, a foglalkozási csoportra és a végzettségre.

Összefoglalás

- Mivel az EU népessége 20%-kal, míg a GDP csupán 4,5%-kal nő, a nemzeti és regionális jövedelmek közötti különbség nagyobb lesz, és előtérbe kerülnek a szociális kohézió előmozdításával kapcsolatos kihívások.
- A bővítés új kihívásokat teremt a szociális kohézió terén, bár az EU-15 jelentős haladást ért el az elmúlt évtizedben. A kibővített Unió 82 régiójában, ahol a népesség 31%-a él, a jövedelmek az EU-25 átlagának 75%-át sem érik el. Ezeknek az embereknek a kétharmada az új tagállamokban él, és az ott élő lakosság 95%-át képviselik.
- Az EU-15 országaival összehasonlítva a relatív szegénység szintje az új tagállamokban mérsékeltnak mutatkozik, noha a jövedelmek abszolút szintje és az életszínvonal nagyon alacsony marad, különösen a legkevésbé tehetősek között. A kibővített Unióban a szegénység, a szociális kirekesztettség és az életkörülmények minőségének ügye nagyobb figyelmet kap.
- 2002-ben az új közép- és kelet-európai tagállamokban a reál GDP átlagosan 13%-kal haladta meg az 1989-es szintet, de ez az átlag nagy különbségeket rejt az egyes országok között, mert néhány közülük még mindig nem érte el az 1989-es szintet. Az átalakulás alatt a GDP növekedése elsősorban a termelékenység növekedéséből adódott. Elengedhetetlen, hogy a következő fázisban a növekedés magasabb foglalkoztatást eredményezzen.
- Mivel az EU-25-ben az aktív korú népesség csökkenésével kell számolni, a jövőbeli gazdasági növekedés egyre inkább a humántőke fejlesztése és fizikai tőke növelése útján elért termelékenységnövekedés függvénye lesz. A humántőke minősége kritikus paraméterré válik a GDP növekedésének fenntartásában. A humántőke kiinduló potenciálja biztató az új közép- és kelet-európai tagállamokban, mivel ezek az államok jó általános színvonalú megszerzett végzettségekre építhetnek.
- A tagállamok közötti „e-rés” szűkítése a szociális kohéziós politika szerves része lesz.
- A humántőke fejlesztése széles értelemben véve a gazdasági és szociális fejlődés kulcsa. Fokozhatja a makrogazdasági teljesítményt, és javíthatja a munkaerő-piaci lehetőségeket, az életkörülményeket és a polgárok egészségi állapotát.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

4. Szociális védelem és társadalmi részvétel

A szociális védelmi intézkedések a szociális kockázatok csökkentésének, a szegénység elleni harcnak és nagyobb szociális kohézió megteremtésének kulcsfontosságú eszközei. A szociális és polgári párbeszéd alapvető követelmény egy szilárd konszenzus létrehozásához, amelynek célja a növekedés ösztönzése, munkahelyek létrehozása, valamint a szociális és regionális különbségek stratégiai módon történő kezelése. Ez a fejezet az új tagállamok által a nyugdíjak, az egészségügyi ellátás, a szociális befogadás, a csökkent képességek, a nemek, a hátrányos megkülönböztetés, valamint a szociális és polgári párbeszéd terén az Unióba hozott intézkedések és politikai megközelítések legfőbb vonásait mutatja be.

4.1. A nyugdíjellátás jellemzése

Az elmúlt évtizedben egész Európában a nyugdíjreform volt a politikai napirend egyik legfontosabb kérdése. Több nagy és számtalan kisebb reform lépett életbe a kibővített Unióban.

Az EU-15 országaiban a nyugdíjrendszer változásai elsősorban a jelenlegi és a jövőben bekövetkező öregedéssel kapcsolatosak. Jóllehet a reformok és módosítások legtöbbje parametrikusként jellemezhető, ezek összességükben jelentős változásokat eredményeztek. Ezenkívül legalább három tagállam – Dánia, Olaszország és Svédország – alapvető reformokat valósított meg az 1990-es években, új nyugdíjrendszert vezetve be²³.

Úgy tűnhet, hogy az új, közép- és kelet-európai tagállamokban a reformok távolabbra mutatnak, mint az EU-15 országaiban²⁴. A közelebbi vizsgálat azonban megmutatja, hogy a reformokat elsősorban gyakorlati megfontolások motiválták, illetve az EU-15 országainak innovatív lépései ösztönözték, továbbá az új tagállamokban hozott legutóbbi intézkedések az Unió meglévő nyugdíjrendszerébe való beilleszkedésre irányulnak²⁵.

Az új, közép- és kelet-európai tagállamok nyugdíjreformjának háttere

A piacgazdaságra való átállás pénzügyi nyomása az új, közép- és kelet-európai tagállamokban nagy hatással volt a nyugdíjreformra. Például az egykori állami vállalatok szerkezetátalakításának folyamatában a tömeges elbocsátások miatt nemigen volt más lehetőség, mint a széles körű korai nyugdíjazás, ami jelentősen megterhelte a kormány költségvetését.

A pénzügyi gondok azonban nem korlátozódtak csupán a kiadási oldalra. Az emberek a munkában eltöltött idő alapján szereztek nyugdíjjogosultságot, miközben a finanszírozás alapjául a vállalati szinten beszédett társadalombiztosítási járulékok szolgáltak. A csökkenő foglalkoztatás, növekvő szürkegazdaság és a társadalombiztosítási járulékok behajtásának komoly nehézségei miatt a finanszírozás és a nyugdíjjogosultság megszerzésének régi rendszere nem volt tovább tartható. Az egyes járulékok közötti szigorú és átlátható kapcsolat kínáló egyéni számlák, valamint a juttatásokhoz való jogosultságok növekedése a gondok vonzó megoldását kínálták. Továbbá, mivel a gazdaság tőkeképzése elégtelen volt, és minden területen óriási szükség volt a beruházásokra, a jövőbeni nyugdíj részbeni előfinanszírozásának ötlete makrogazdasági szempontból is előnyösnek tűnt.

Az utóbbi évtizedben megvalósított reformok hatóköre alapján az új tagállamok négy csoportba sorolhatók:

1. Lettország, Lengyelország és Észtország alapvetően átalakították a nyugdíjrendszer állami, első pillérjét, és bevezették a kötelező második pillér intézményét, amely egymással versengő magánnyugdíjpénztárak által kezelt tőkefedezeti rendszereket jelent.
2. Magyarország és Szlovákia bevezette a kötelező második pillér intézményét, amely egymással versengő magánnyugdíjpénztárak által kezelt tőkefedezeti rendszereket jelent, és ennek megfelelően korlátozták az első pillért, de ezt a pillért más szempontból változatlanul hagyták.
3. A Cseh Köztársaság megreformálta a meglévő nyugdíjrendszert, de nem vezetett be kötelező magánnyugdíjrendszert.
4. Litvánia, Szlovénia, Málta és Ciprus egyelőre megtartották a társadalombiztosítási járulékokból és az általános adókból fedezett, felosztó-kirovó (PAYG), ellátási alapú rendszereiket, és tartózkodtak a nyugdíjrendszer alapvető reformjától.

23 Európai Bizottság: Joint Commission/Council Report on adequate and sustainable pensions, Brüsszel, 2003. március.

24 Holzmann, R., M. Orenstein and M. Rutkowski (2003, szerk.): Pension reform in Europe: Progress and Process, Washington, D.C. (The World Bank).

25 Európai Bizottság: A csatlakozó országok által a nyugdíjak nyílt koordinációs mechanizmusában való részvétel felé tett lépések – a kétoldalú szemináriumok legfontosabb tanulságai, Brüsszel, 2003. december.

Az EU-15 országaival összehasonlítva a kötelező nyugdíj-hozzájárulás (öregségi, túlélő hozzátartozói és rokkantsági) az új, kelet-európai tagállamokban magas, általában a bruttó kereset 25%-a vagy több. A visszatérítési arány azonban inkább alacsonynak mondható. Általánosságban ezt a kis foglalkoztatási arány okozza, főleg a nőknél és az idősebb dolgozóknál. Mivel évtizedekig tart majd, amíg a teljes finanszírozású rendszerekből származó juttatások eléri a tervezett szintet, a juttatások megfelelősége és a foglalkoztatási ráta továbbra is rövid és középtávú problémákat vet fel ezekben az országokban. Hosszú távon az új tagállamok szintén szembesülnek a népesség öregedésének problémájával.

A fő eltérés az EU-15 országainak jelenlegi rendszerétől abban rejlik, hogy öt új tagállamban a törvény előírta kötelező, teljes finanszírozású, ellátási alapú második pillér létrehozását, amelyben a nyugdíj-megtakarításokat egymással versengő magánnyugdíjpénztárak vagy biztosítótársaságok kezelik.

Az EU-15 országai közül egyedül Svédország rendelkezik kötelező, teljes finanszírozású rendszerrel, de ez a teljes ellátásban kisebb fontossággal bír (2,5%-os részesedési arány). Hollandia és Dánia is rendelkezik kollektív megállapodásokon alapuló, teljes finanszírozású foglalkoztatási nyugdíj-t biztosító, jelentős második pillérrel, az Egyesült Királyság és Írország pedig nagymértékben az önkéntes befizetéseken alapuló rendszerre támaszkodik, vagy foglalkozási, vagy magánnyugdíjrendszereken keresztül²⁶. Ha a nyugdíjellátás finanszírozott, az egyének által kezelt elemeken alapul, a különbség inkább a mértékben és a megközelítésben rejlik, semmint az alapelvekben.

A bővítés érintette a különböző típusú nyugdíjrendszerek közötti egyensúlyt. Figyelembe véve az új tagállamok előtt álló kihívásokat²⁷, az a legvalószínűbb, hogy az Európai Unió jelenlegi, a megfelelőségre, a pénzügyi fenntarthatóságra, valamint a munkaerőpiachoz és a szociális változásokhoz való alkalmazkodásra vonatkozó laekeni célkitűzésekben²⁸ kifejezett nyugdíjreformra irányuló, átfogó stratégiai megközelítése továbbra is alkalmas az EU-25 nyugdíjrendszerei közép- és hosszú távú kihívásainak kezelésére.

4.2. Betegbiztosítás és egészségügyi ellátás

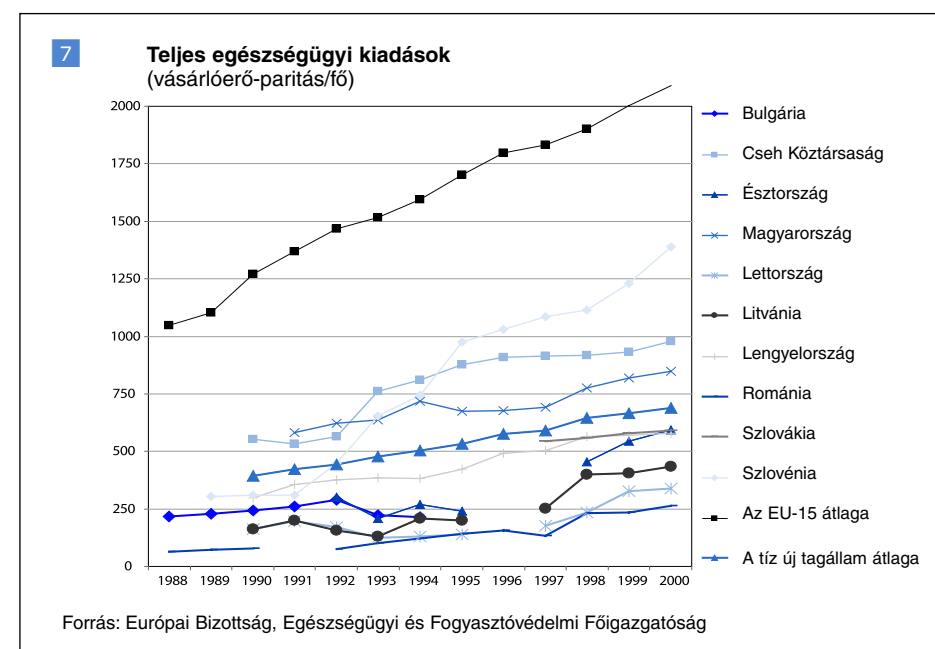
Az egészség különböző dimenzióit tekintve nagy eltérések tapasztalhatók a kibővített Unióban. Bár mind a 25 tagállam különbözőképpen szervezi az egészségügyi szektor működését, az új, közép- és kelet-európai tagállamokra és egészségügyi ellátási rendszerük fejlesztésére bizonyos közös tendenciák jellemzők. Az előző politikai rendszer nyomot hagyott az egészségügyi rendszeren, és az elmúlt 15 év során nagy horderejű reformokra került sor az elavult, központosított rendszer felváltása érdekében²⁹.

Az egészségügyi helyzete és az egészségügyi kiadások nagyon eltérő szintűek az EU-15 országai és az új KKE-tagállamok között. A várható életkorra és a különféle betegségek okozta halandóságra vonatkozó statisztikai adatok azt mutatják, hogy az új tagállamok polgárainak

egészségi állapota rosszabb, mint az EU-15 polgáraié, ahol az emberek egyre magasabb kort élnek meg, és ritkábbak a súlyos betegségek.

Ugyanakkor az egészségügyi kiadások³⁰ lényegesen alacsonyabbak az új, közép- és kelet-európai tagállamokban. Az alábbi diagramon látható, hogy bár valamennyi ország növelte egészségügyi kiadásait az elmúlt két évtizedben (főleg a gazdagabbak, azaz Szlovénia, Magyarország, a Cseh Köztársaság és Szlovákia), a ráfordítások összege még mindig jóval az EU-15 átlaga alatt marad.

Az a tény, hogy az EU-15 vásárlóerő-paritáson megközelítőleg négyszer többet fordít egészségügyre, mint az új, közép- és kelet-európai tagállamok, azt jelenti, hogy az egészségügyi ellátás kapacitása területén mutatkozó jelentős különbség továbbra is megmarad³¹. Mivel az egészségügyi kiadások nem kizárólagos meghatározói az egészségügyi állapotnak, azok

26 Nemzeti stratégiai jelentések: kielégítő és fenntartható nyugdíjrendszerek, melyeket az Európai Bizottság a honlapján hozott nyilvánosságra 2003 őszén (http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/pensions/index_en.html); Európai Bizottság: Joint Commission/Council Report on adequate and sustainable pensions, Brüsszel, 2003. március.

27 Málta és Ciprus eddig kevésbé összpontosított a nyugdíjakra, de egyre növekvő vita alakult ki a meglévő nyugdíjrendszer reformjának szükségességéről a megfelelőség javítása és a hosszú távú fenntarthatóság érdekében.

28 Európai Tanács: Quality and viability of pensions – Joint report on objectives and working methods in the area of pensions, Laeken, 2001. december.

29 Európai Bizottság: Highlights on health in the applicant countries to the European Union, DG Sanco, 2002.

30 Az egészségügyi kiadásokat egyelőre nem lehet teljes mértékben összehasonlítani Európában. Jelenleg a szakemberek azt vizsgálják, hogy az egészségügyi kiadásokban meglévő különbségek (például a GDP százalékában kifejezve) mennyiben tükrözik a pénzköltési szokások különbségeit, illetve a nyújtott szolgáltatások mértékét és minőségét.

31 Mivel alacsony egészségügyi kiadások akkor is megfigyelhetők, ha az egészségügyi termékek és szolgáltatások többségét viszonylag alacsony áron biztosítják, az egészségügyi ellátás szolgáltatásainak mértéke és minősége közötti különbség kisebb lehet, mint amit a vásárlóerő-paritás vagy a GDP százalékában kifejezett különbség jelez.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

emelésével potenciálisan nagyobb egészségjavulás érhető el, ha a befektetések kiindulási szintje alacsonyabb. Ezek szerint nyolc új tagállam egészségügyi helyzete nagy mértékben az egészségügy terén történő beruházások mértékének és hatékonyságának növelésétől függ.

Szembenézve a túlzott központosítást, az elégtelen bevételi források, az alulteljesítés és az elégtelen beruházás problémáival, ezen országok politikusainak át kell alakítaniuk az egészségügyi ellátás elavult rendszerét³². Az átalakításnak három olyan, alapvető eleme van, amelyek az új tagállamok egészségügyi ellátási rendszerét közelebb vitték az EU-15 országainak rendszereihez, és nagymértékben javították képességeiket, hogy meg tudjanak felelni az egészségügyi kihívásoknak: a decentralizáció, a szociális betegbiztosítás és az egészségügyi ellátás szolgáltatásainak szerkezetátalakítása.

A reformok fő célja a nagy horderejű strukturális változások végrehajtása. A decentralizációs és privatizációs törekvések célja, hogy átruházzák az egészségügyi ellátás finanszírozása, irányítása és szolgáltatásainak nyújtása feletti irányítást a központi államról a regionális, helyi és magánszereplőkre.

A szociális betegbiztosítás bevezetése volt a reform másik lényeges eleme: e nyolc új tagállam közül hétben a biztosításalapú rendszert részesítették előnyben az adóalapú rendszerrel szemben.

Végezetül, jelentős átalakulás történt az egészségügyi szolgáltatások biztosítása terén. Az elsődleges egészségügyi ellátás szerepét megerősítették, és erőfeszítéseket tettek a régi rendszerből fennmaradt költséges, nem megfelelő kórházi létesítmények csökkentésére. Például az 1990 és 2000 közötti évtizedben Észtországnak sikerült javítania az egészségügyi ellátás hatékonyságát, így az a legproblémásabb kórházakban 9,2-ről 5,6-ra csökkenthette az 1000 lakosra eső ágyak számát.

A KKE-tagállamok számos kihívással szembesülnek, mivel komoly egészségi problémákkal kell megküzdeniük, és kisebb erőforrások segítségével kénytelenek javítani az egészségügyi szektor helyzetét. A reformok fontos változásokat és javításokat eredményeztek, de a teljes potenciál eléréséhez további erőfeszítések és beruházások szükségesek.

4.3. A minimális jövedelem és a szociális támogatás védelme

A munkaerőpiacról tartósan kirekesztett emberek szegénység és kirekesztettség elleni alapvető védelmét a „biztonsági háló” szolgáltatja – ez az utolsó megoldás arra az esetre, ha a szociális biztosítás más formái (például a nyugdíj vagy a munkanélküli-segély) nem állnak rendelkezésre. Az EU-15 csaknem valamennyi tagállama nyújt valamilyen formában a minimális jövedelemre vonatkozó garanciát legális lakosainak. Ezt az anyagi támogatást számos egyéb pénzbeli juttatás vagy helyben nyújtott szolgáltatás egészíti ki a kedvezményezettek lakhatási, oktatási, gondozási és egyéb kiadásainak fedezésére. Olaszországban és Görögországban nem létezik minimális jövedelemre vonatkozó garancia, ehelyett számos többé-kevésbé decentralizált, célzott rendszer áll rendelkezésre³³.

Miközben a minimális jövedelemre vonatkozó garanciarendszerek jelentősen hozzájárultak a szegénység kockázatának csökkentéséhez az EU-ban, egyre több vizsgálatnak vetik alá őket annak biztosítása érdekében, hogy a munkaerőpiacra történő hatékony integrálódást inkább elősegítsék, semmint hátráltassák, és hogy irányításuk hatékony módon történjen.

Az új tagállamok körében a minimálisan elégséges forrásokat biztosító szociális védelem fedezetének és megfelelő mértékének biztosítása alapvető probléma marad. Közép- és Kelet-Európa országaiban a szegénység egyre inkább a munkaképes korúak és a gyermekek körében jelentkezik a hosszan tartó munkanélküliség és az alacsony keresetek következményeként, míg Cipruson és Máltán elsősorban az idősebbeket érinti. Ezt az átfogó képet azok az adatok is alátámasztják, amelyek azt mutatják, hogy a legtöbb közép- és kelet-európai országban a nyugdíjak egyéb szociális támogatásokkal összehasonlítva jelentős szerepet játszanak a szegénység kockázatának csökkentésében. Ezen országok közül számos helyen a kilencvenes években a családoknak és a gyermekeknek juttatott támogatások kulcsfontosságú elemei lettek a szegénység visszaszorítására vonatkozó, különböző célzott megközelítéseket alkalmazó programoknak. A közműdíjakra vonatkozó támogatást általában megszüntették, és megszorították a szegényeket pénzbeli támogatásban részesítő programok, de ezek működtetését többnyire átruházták a helyi önkormányzatokra, amelyeknek komoly adminisztratív és pénzügyi nehézségekkel kellett szembenéznük³⁴.

Az új tagállamokban a szociális segélyprogramok hatására vonatkozó adatok elavultak és különböző jellegűek, a rendelkezésre álló eredmények nem megfelelő irányultságot, jellemzően elégtelen lefedést és a juttatások általánosan alacsony mértékét mutatják. Újabb néhány országban új rendszert hoztak létre, vagy megerősítették a már meglévő embereket, amelyeknek az a célja, hogy a foglalkoztatottak, a munkanélküliek és az inaktív emberek részére biztosítsák az megfelelő szintű minimális jövedelmet a minimálisberek, a garantált minimális jövedelmekre vonatkozó rendszerek, az adómentes szociális nyugdíjak, illetve általános szociális juttatási programokra vonatkozó garanciarendszerek által. Az azonban még mindig meghatározásra vár, hogy milyen mértékben lehet összehasonlítani e rendszerek tekintetében a lefedettség, valamint a juttatás mértékét az EU-15 országaiban túlsúlyban levő minimális jövedelmi rendszerekkel.

4.4. Sokszínűség és a kisebbségek védelme a kirekesztéssel és a diszkriminációval szemben

Az európai társadalmak tanúi az etnikai, kulturális és vallási sokszínűség növekedésére irányuló tendenciáknak, amelyekhez a nemzetközi migráció és az EU-n belüli mozgás növekedése is hozzájárul.

Ez a tendencia a bővítéssel valószínűleg tovább fokozódik, a „húzó” tényezők (Európa öregedő lakossága, munkaerőhiány egyes régiókban és szektorokban) és a „toló” tényezők (a fiatal felnőtt lakosság arányának növekedése számos szomszédos országban, magas munkanélküliségi ráta, politikai bizonytalanság, szegénység) együttes előfordulása miatt.

32 A probléma teljes leírását lásd: R. Busse „Health Care Systems in EU Pre-Accession Countries and European Integration”, Arbeit und Sozialpolitik, 2002/5–6.

33 Európai Bizottság: Draft Proposal for Joint Report on social inclusion 2004, 52. o.

34 Social protection in the 13 candidate countries, 2003, Európai Bizottság Foglalkoztatási és Szociális Főigazgatósága.

Az etnikai kisebbségeknek a jelenlegi tagállamokba való beilleszkedését előmozdító intézkedések elsősorban az érintett országokba az utóbbi három-négy évtizedben érkező új bevándorlóira irányultak. Számos új tagállamban a bevándorlás azonban viszonylag új jelenség, és a figyelem elsősorban a történelmi kisebbségekre irányul, beleértve a roma kisebbséget.

A bevándorlókkal és az etnikai kisebbségekkel kapcsolatos adatgyűjtést végző tagállamok által nyújtott adatok azt mutatják, hogy ezek a csoportok alacsonyabb végzettséget szereznek, általában alacsonyabb jövedelmű háztartásban és rossz lakhatási körülmények között élnek³⁵.

Az új tagállamok is hasonló kihívásokkal szembesülnek a kisebbségek társadalmi beilleszkedését és munkaerőpiacon elfoglalt helyét illetően. Néhány új tagállamban különösen égető probléma³⁶ a roma közösségek és bizonyos orosz kisebbségi csoportok esetén a kirekesztés és a diszkrimináció. Ezeket a problémákat a foglalkoztatásra, a szociális beilleszkedésre és az antidiszkriminációra vonatkozó intézkedések kombinációjával kell megoldani. Ebben az összefüggésben a diszkrimináció problémájának jogi úton és megelőző intézkedések útján történő kezelése újabb kihívást jelent az új tagállamok részére³⁷.

4.5. Csökkent képességűek: a különleges szükségletekkel bíró emberekre vonatkozó politika

Az EU fogyatékosággal kapcsolatos politikája nem határoz meg a fogyatékoságon belül különböző kategóriákat, hanem egyéni szükségletekre épül. Ez a megközelítés sokkal inkább a társadalmi beilleszkedésen alapul, mint a kategorizáló megközelítés. Általános váltást jelent a különböző típusú csökkent képességekre irányuló egyedi programok helyett a mainstream megközelítés irányában³⁸.

A cél annak biztosítása, hogy a csökkent képességűek ugyanolyan emberi jogokat élvezhessenek, mint bárki más, mégpedig az akadálymentesítés és a csökkent képességekkel kapcsolatos diszkrimináció összes formája elleni harc segítségével.

Az EU-15 országaiban ezen a területen általában pozitív tendenciák tapasztalhatók, bár számos olyan akadály továbbra is létezik, amellyel kapcsolatban további erőfeszítésre van szükség – nevezetesen a fizikai, törvényi és adminisztrációs akadályok, új technológiák és a hozzáállás területén.

Sok új tagállamban a fogyatékoságra vonatkozó politikák még mindig inkább az elszigetelés felé irányulnak, ahelyett hogy minden területen a főáramba kerülnének. A kvótarendszer ugyan elterjedt, annak gyakorlati megvalósítása azonban továbbra is nagy nehézségekbe ütközik. A

csökkent képességűekre vonatkozó politika ezekben az országokban csak most kezd elmozdulni a régi típusú „óvó” rendszerű politikára, valamint a fogyatékoságra vonatkozó orvosi modellekre épülő megközelítéstől.

A „védett” foglalkoztatástól való elmozdulás először a munkanélküliség növekedését eredményezte a csökkent képességű emberek körében, amely változást még nem ellensúlyozták megfelelő támogató politikával, valamint a csökkent képességűek számára *mainstream* foglalkoztatási lehetőségek biztosításával, figyelembe véve azt, hogy ezek az emberek nem biztos, hogy rendelkeznek megfelelő végzettséggel, tapasztalatokkal és képzettséggel a nyílt munkaerőpiacon való érvényesüléshez.

Emellett számos új tagállamban még nem szűrődött át a politikába és a gyakorlatba, hogy az egyenlő bánásmódon alapuló foglalkoztatásra vonatkozó irányelv a fogyatékoság ésszerű integrációját helyezi előtérbe.

4.6. Civil társadalom és állampolgári aktivitás

A civil társadalom alapvető kapacitásait a polgári öntudat szintje, a lakosság bizalma és állampolgári aktivitása határozza meg, amelyek kihatnak az ország általános gazdasági, szociális és politikai teljesítményére³⁹. Ezek a kapacitások egy szabad és virágzó társadalomban alakulnak ki és erősödnek meg; kibontakozásuk ott ütközik akadályokba, ahol a civil társadalom kialakulását elfojtották. A közép- és kelet-európai új tagállamokban a korábbi politikai rendszerek egyik fő romboló örökségeként a civil társadalomra a gyér közéleti részvétel, valamint a közintézményekkel szembeni bizalmatlanság a jellemző.

Tanulmányokban kimutatták, hogy a társadalmon belüli polgári öntudat, a kollektív fellépést támogató társadalmi normák érvényesülése és a közintézményekbe vetett bizalom sokkal fejlettebb az átalakuló gazdaságokban; valamint azt is megerősítették, hogy összefüggés van e jelenségek mértéke és a gazdaság növekedése között⁴⁰.

Az átalakulás korai időszakában a közép- és kelet-európai országokban az emberek kevésbé bíztak az idegenekben, és kevésbé jellemezte őket a polgári gondolkodásmód, mint az EU lakosságát, bár ugyanolyan mértékű önzetlenséget tanúsítottak. Erősebbek voltak a családi köteleik, de kevésbé támaszkodtak a barátaikra és kisebb, zártabb társadalmi körökben mozogtak. Ugyanakkor csekélyebb volt az állampolgári aktivitás és az intézményekbe vetett bizalom mértéke.

Az átalakulási folyamat kezdete óta az állampolgári aktivitás szintje javult az új tagállamokban, s jóllehet még mindig alacsonyabb, mint az EU-15 országaiban, a két csoport közötti különbségek

35 E témában nagy jelentősége van az Európai Bizottság célzott szocio-ökonomiai kutatási programjának (TSER) keretén belül végzett munkának – Castles et al., Centre for Migration and Policy Research, University of Oxford, ISBN 92-894-5273-0.

36 Joint Memoranda on Social Inclusion Dec. 2003, amelyet az Európai Bizottság honlapján tettek közzé (http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/soc-incl/jim_en.html). Európai Bizottság: Synthesis of the Joint Memoranda on Social Inclusion, Brüsszel, 2004. március.

37 Equality, Diversity and Enlargement – Report on measures to combat discrimination in acceding and candidate countries. Az Európai Bizottság megbízásából készült szakértői jelentés, Európai Bizottság Foglalkoztatási és Szociális Főigazgatósága, Brüsszel, 2003.

38 „Equal opportunities for people with disabilities: A European Action Plan” COM(2003) 650.

39 Egyre bővülő irodalom próbálja meghatározni a civil társadalom kapacitását a szociális tőke fogalmának segítségével. Az Európai Bizottság vizsgálja e fogalom alkalmazásának elméleti és gyakorlati lehetőségét.

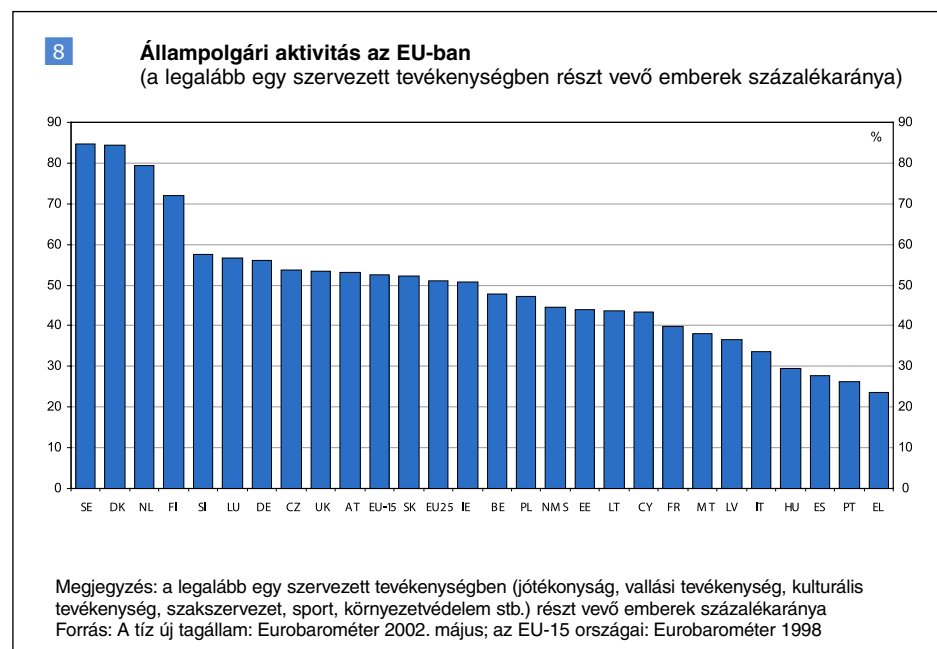
40 C. Haerpter, C. Wallace and L. Mateeva: Social Capital and Civic Participation in Accession Countries and Eastern Europe. Az Európai Bizottság számára készített szakértői dokumentum, Bécs, 2003.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

kisebbségek, mint a csoportokon belüli eltérések. Úgy tűnik, hogy az új tagállamok az állampolgári aktivitás terén fokozatosan illeszkednek a már meglévő, észak és dél közötti különbség mintájához.

A KKE-tagállamokban a központi tervezésről és a totalitárius rendszerről való átállás nehézségei még mindig láthatóak a kormányzat különböző szintjein a struktúrákban, a képességekben és az általános működésben. Korlátozottak a lehetőségek a modern kormányzati módszerek fejlesztésére, például a civil társadalom képviselőinek bevonására a törvényhozásba és politikai végrehajtásba regionális és helyi szinten. A reprezentatív, jól szervezett és jól működő civil szervezetek ritkák. Emellett a kormányzás és a döntéshozás erőforrásai a helyi önkormányzatok szintjén általában nem alkalmasak a civil társadalommal való szoros együttműködésre a szociálpolitikai intézkedések megvalósításában.

A szociálpolitika irányításával kapcsolatos képességek javítása érdekében fontos, hogy az új tagállamok a Közösség támogatásával tovább ösztönözzék a civil társadalmi szervezetek fejlődését.

4.7. Munkakapcsolatok és társadalmi párbeszéd

Az új KKE-tagállamokban a munkakapcsolatok és a társadalmi párbeszéd javítására tett kitarító erőfeszítések ellenére a szociális partnerek ezen országok legtöbbjében továbbra is kihívásokkal szembesülnek a gazdasági és szociális kormányzásban való teljes részvétel terén, amelyet az európai szociális modell rájuk ruház. A kétoldalúság megerősítésre szorul.

Bár jelentős különbségek tapasztalhatók a régi és a legtöbb új tagállam munkakapcsolatainak rendszere között, vannak fontos hasonlóságok is. Például a szakszervezetek országos szintű struktúráját és sűrűségüket tekintve az új tagállamok megfelelnek az EU-15 országain belüli különböző csoportosulásoknak.

Mivel a munkáltatók szervezeteit a közép- és kelet-európai új tagállamokban a nulláról kellett létrehozni a kilencvenes években, a hasonlóságok az EU-15 országaival jóval kisebbek, de így is fellelhetők. Az egyik fő eltérés, hogy a legtöbb új tagállam szervezeti sűrűsége sokkal kisebb, és a kollektív szerződéssel kapcsolatos kétoldalú tárgyalások korlátozottak, mivel a munkáltatói szervezetek gyakran nem kapcsolódnak be ilyen tárgyalásokba.

Ez azt a tényt is tükrözi, hogy a kétoldalú tárgyalások a legtöbb új tagállamban általában véve új, fejlődésben lévő intézménynek számítanak. Ellentétben az EU-15 országainak nagy többségével, ahol a többszintű rendszerben a kollektív szerződéssel kapcsolatos tárgyalásokra jórészt a szektorok szintjén történő megállapodások jellemzők, a legtöbb új tagállamban vállalati szinten folynak a tárgyalások a kollektív szerződésről. Az EU-15 országai közül csupán az Egyesült Királyságban és kisebb mértékben Luxemburgban és Franciaországban figyelhetők meg ilyen jelenségek.

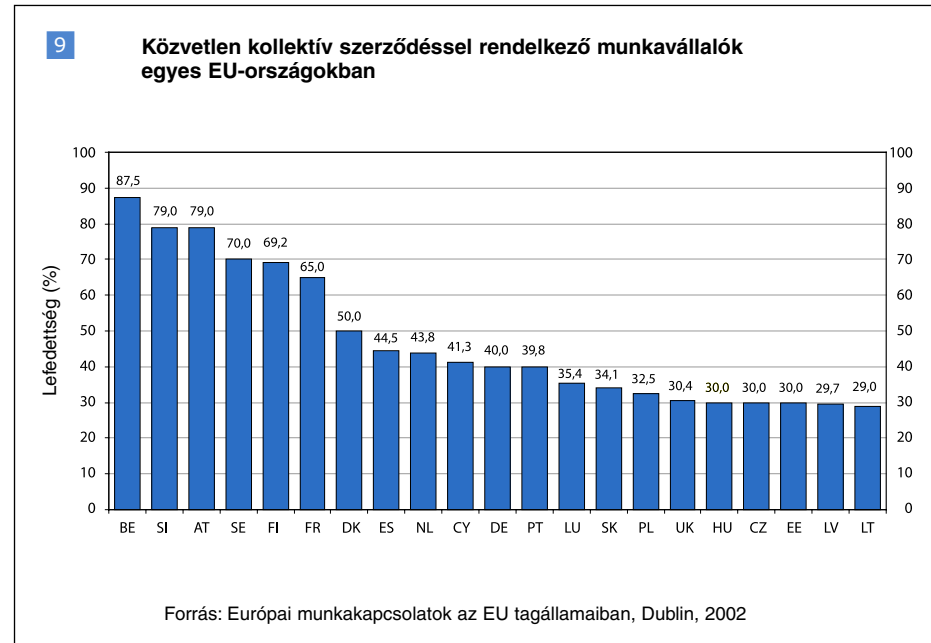
Az új tagállamokban a közvetlenül a kollektív szerződés által érintett dolgozók aránya nagy eltéréseket mutat; ezek nem illeszkednek teljes mértékben az EU-15 csoportosulásaiba.

Amint azt a 9. diagram mutatja, az országok mindkét csoportján belül lényeges eltérések vannak. Az új tagállamok a lista mindkét végén képviselve vannak, legtöbbjük azonban a rangsor alsó negyedében található.

A tripartizmus különböző, többé-kevésbé formális alakban, a szociális partnerek részvételének különböző mértékével létezik az EU-15 legtöbb országában; fejlődése az EMU bevezetésének előkészítésekor kapott lendületet. A tripartitációs rendszere az új tagállamokban is létezik különféle formákban, azonban abban nagyrészt az állami érdekek érvényesülnek, különös tekintettel a közép- és kelet-európai új tagállamokban jelenleg folyó szerkezetátalakítás zökkenőmentességének biztosítására; a szociális partnerek részvétele többnyire konzultatív jellegű.

A kétoldalú kollektív szerződések, a szakszervezetek és a munkáltatói szervezetek szerepének és erejének fejlesztése az európai szociális partnerek aktív támogatását élvezzi (amint azt a 2003–2005-ös időszak közös munkaprogramja mutatja), és a további stabilizálódás és gazdasági növekedés hatására erősödésük folytatása várható, de a kormánypolitika támogató

környezetére is szükség lesz. A szociális partnerség kétoldalúvá tételére irányuló törekvések a háromoldalú párbeszéd kiterjedésének és elkötelezettségének növelését is elősegítik.

Összefoglalás

- A szociális védőintézkedések és a társadalmi és civil párbeszéd az új tagállamok és az EU-15 országai viszonylatában a különbségek széles skáláját mutatják, de számos hasonlóság is fellelhető.
- A különbségek többsége és a közép- és kelet-európai új tagállamok sok szociális problémája az 1990 előtti és az átalakulási időszakhoz kötődik. Ezeket a nehézségeket nem lehet egyik napról a másikra megoldani, de a hasonlóságok és az *acquis*-ban eddig elért eredmények azt mutatják, hogy idővel megfelelően illeszkednek majd az EU-15 országainak rendszeréhez.
- A szociális védelmet és az életszínvonalat javító reformok már folyamatban vannak (például nyugdíj, egészségügy), de a kihívásokat nem szabad alábecsülni (pl. egészségügy és társadalmi beilleszkedés), és bizonyos területeken (például nemek, csökkent képességűek, etnikai kisebbségek) modern megközelítést kell megvalósítani.
- A változások elérésének és a reformok végrehajtásának képességét a közigazgatás és a szociális kormányzat lehetőségei korlátozzák. A civil társadalom és a szociális partnerség támogató struktúrái továbbra is lényeges különbséget mutatnak az EU-15 országaihoz képest.
- A nyugdíjreformot számos új tagállamban az EU-15 országainak újításai inspirálták, s a jelenlegi intézkedések formájukban illeszkednek az EU-15 nyugdíjrendszereihez. A nyugdíjreform sikere attól függ, hogy mennyire sikerül emelni a foglalkoztatottság szintjét és a munkaerőpiac elhagyásának átlagos életkorát.
- A nyugdíjakkal kapcsolatos laekeni célkitűzésekben foglalt integrált megközelítés az új tagállamokra is érvényes. A nyugdíjrendszerek jelenlegi sebezhetősége sok új tagállamban aláhúzza a megfelelő juttatások biztosításának, a magasabb foglalkoztatottságnak, a későbbi nyugállományba vonulásnak és a nyugdíjpénztárak hatékony szabályozásának és ésszerű irányításának szükségességét.
- A vásárlóerő-paritás szerint az EU-15 körülbelül négyszer annyit fordít az egészségügyre, mint a közép- és kelet-európai új tagállamok. Az egészségügyi kiadások tartományának és hatékonyságának növelése előfeltétele az egészségügyi helyzet javításának.
- A roma és más etnikai kisebbségek néhány új tagállamban növelik a társadalomba történő beilleszkedéssel és az antidiszkriminációval kapcsolatos, az etnikai sokszínűséggel együtt járó kihívásokat.
- A csökkent képességek terén megvalósított politika az új tagállamokban még mindig az orvosi modelleken alapul; rányomja bélyegét az intézetekben való elhelyezés és a „védett” foglalkoztatás.
- A kétoldalú szociális párbeszéd fejlesztése és a munkakapcsolatok rendszere a legtöbb új tagállamban további megerősítésre szorul.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

5. Az Európai Szociális Agenda a 25 tagállamú Európai Unióban

5.1. Fejlesztések az Európai Szociális Agendában és az új tagállamokban

Az utóbbi években jelentős fejlesztésekre került sor a szociálpolitikában az EU szintjén...

Az utóbbi hat évben a foglalkoztatás és a szociálpolitika fejlesztése és összehangolása az EU szintjén⁴¹ az Európai Szociális Agendára irányította a figyelmet, egységesítette a tartalmát, és új munkamódszereket hozott létre⁴² annak további fejlesztése érdekében. Az új politikai koordinációs folyamat az EU-15 országai problémáinak, kívánalmainak és lehetőségeinek szem előtt tartásával készült. A csatlakozásra való felkészülés sokáig elsősorban az uniós jogrend átvételében merült ki. Az új tagállamok csak a közelmúltban kapcsolódtak be az EU politikájának koordinációs folyamataiba a szociális védelem és a szociális befogadás területén.

Ezért több megfigyelő kritikusan áll ahhoz a kérdéshez, hogy a jelenlegi szociális agenda megfelelő alapot kínál-e a kibővített Unió részére, vagy hogy szükséges-e az agenda átdolgozása.

...s bár az új tagállamok közvetlenül nem részesültek ezekből az előnyökből, politikai érdekeik megfelelően érvényesülnek.

Ez a jelentés azt mutatja, hogy a megfigyelt jelentős különbségek mellett az EU-15 országai és az új tagállamok között a kihívásokban sok nyilvánvaló hasonlóság mutatkozik – ilyen például a gyors gazdasági változások kezelése és az alkalmazkodás a népesség öregedéséhez. Az általános lisszaboni célkitűzések⁴³ természetesen az új tagállamokra is érvényesek.

A munkaképes korú lakosság számának csökkenése és a nyugdíjas korú lakosság számának várható gyors növekedése nagy, általános kihívást jelent a kibővített Unió számára. Ez kiemeli annak szükségességét, hogy a régi és új tagállamok kölcsönösen erősítsék az együttműködést a gazdaság-, a foglalkoztatás- és a szociálpolitika területén. Ez a lisszaboni stratégia teljes körű megvalósításának szükségességét mutatja.

Mivel előreláthatóan a várható gazdasági növekedés lesz az utolsó a demográfiai váltás és a népesség öregedésének felgyorsulása előtt, az EU-25 tagállamainak erős közös érdeke változtatásokat bevezetni a foglalkoztatás és szociális védelem politikájában, amilyen gyorsan csak lehet.

A Bizottság politikájának természetesen számolnia kell a kibővített Unió megnövekedett változatosságával a szociális helyzet terén, de a bővítés nem kérdőjelezi meg a Szociális Agendát.

5.2. Kulcsfontosságú kihívások és lehetőségek az új tagállamok részére

Bár a bővítésből adódó kihívások skálája igen széles lesz, az előző tagfelvételek során szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy az Unió átlagánál lényegesen alacsonyabb GDP-vel rendelkező államokban (ilyen volt pl. Írország, Görögország, Portugália és Spanyolország) a szociális helyzet terén számottevő javulás érhető el nemzeti és EU-szintű kitartó erőfeszítések által.

Mindazonáltal, a csatlakozó országokban még mindig érezhető az átalakulási periódus hatása, de növekvő mértékben érvényesülnek a gazdasági növekedés új keletű hatásai, ami elkerülhetetlenül lemaradást okoz azoknál az embereknél, akik nem képesek alkalmazkodni az új technológiai követelményekhez. Ez a politika részéről további erőfeszítéseket igényel az életkörülmények javítása, valamint a szegénység és a szociális kirekesztés elleni harc terén⁴⁴. E célok sikeres elérése az életkörülmények javulását jelenti, így csökkenthető a halandóság, és elkerülhető a termékenység szintjének további csökkenése. Miközben a szociális védelmi rendszer megerősítése elengedhetetlen a modernizációhoz vezető úton, az új tagállamok döntéshozóinak számos politikai nehézséggel kell szembenéznük, amelyet a közfinanszírozás konszolidálását és a tartós növekedést biztosító kedvező makrogazdasági környezet biztosítását követelő, egyre növekvő nyomás jelent. Ez mutatja annak fontosságát, hogy a gazdasági növekedést előidéző foglalkoztatást kell megvalósítani, amely ösztönzőleg hat az aktív szociál- és foglalkoztatási politikákra annak érdekében, hogy gyorsan csökkenjen a jelenlegi foglalkoztatási arány elmaradása az EU-hoz képest. Továbbá, a reformok végrehajtása és a belépés minden előnyének kihasználása érdekében az új tagállamoknak javítaniuk kell a közigazgatási és szociális szabályozási lehetőségeket, beleértve a szociális partnerek – és a polgári társadalom teljes egészének – növekvő mértékű mobilizálását és bevonását a döntéshozatal folyamataiba.

41 Azaz foglalkoztatás, társadalmi beilleszkedés, antidiszkrimináció, a szociális védelem modernizálása, polgári charta stb.

42 Például a koordináció nyílt módszere.

43 2000 márciusában a lisszaboni EU-csúcson az Unió új stratégiai célt tűzött ki maga elé: **2010-ig ... a versenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdasági egység lesz a világon, amely fenntartható gazdasági növekedést, több és jobb munkahelyet és nagyobb szociális kohéziót biztosít**.

44 The Joint Memoranda on Social Inclusion, a Bizottság összefoglaló jelentése.

Az ilyen fejlesztések során fontos az együttműködés megerősítése a foglalkoztatás- és a szociálpolitika között, valamint az EU szintjén összegyűlt tapasztalatok kihasználása. Az európai foglalkoztatási iránymutatások és ajánlások, valamint a politikai koordinációs folyamat számára kitűzött közös célok megvalósítása döntő jelentőségű lesz a nyugdíjak és a szociális befogadás terén. A költséghatékony, foglalkoztatást ösztönző szociális védelemre és egészségügyi ellátásra fordított beruházások az emberek részvételi és hozzájárulási képességeinek fejlesztéséhez és fenntartásához szükséges intézkedések fontos részét képezik⁴⁵.

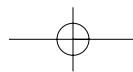
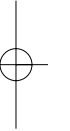
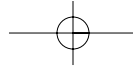
Számos eredmény és viszonylagos előny létezik, amelyekre az új tagállamok építhetnek. Ezek együttesen a lehetőségek teljes tárházát adják. Amint ezt a jelentés hangsúlyozza, a következők tartoznak ide:

- A jelentős, viszonylag magas végzettségű munkaerő-tartalékok sok új tagállamot kedvező pozícióba állítanak a hosszú távú, tartós növekedéshez. Ezt a viszonylagos előnyt fokozhatja az emberi erőforrások további fejlesztése és a foglalkoztatást ösztönző szociális védelem.
- Az a tény, hogy az új tagállamok képesek voltak a politikai „zűrzavar” közepette haladó nyugdíjreformot bevezetni, azt jelzi, hogy a további változási folyamatok során is képesek lesznek helytállni.
- Az egészségügyi szektor reformjai sok új tagállamban az egészségügyi hozzájárulásokból nagyrészt megteremtették a feltételeket egy gyors és jelentős fejlődési időszakhoz, egy jobb általános egészségi állapot eléréséhez, különösen, mivel ezek az országok képesek lesznek több pénzt fordítani erre a szektorra.
- A relatív szegénység mérsékelt aránya az új tagállamokban a nemzeti szociális kohézió megfelelő fokára és a szociális védelem rendszereinek mérhető hatásaira utal – ezek a rendszerek fontos eszközei lehetnek a gazdaság modernizálásából és globalizálódásából következő kihívások sikeres kezelésének. Itt kell megemlíteni, hogy az abszolút értelemben vett szegénység kockázata a közös küszöb alapján az új tagállamokban magasabb szintű, mint a régiókban.

Ezen lehetőségek és a közösségi vívmányokon belüli jelentős haladás alapján a tíz új tagállam – az EU-politika támogatásával – kedvező helyzetbe kerülhet, a kibővített Unió gazdasági növekedésének és szociális fejlődésének fontos hajtóereje lehet.

A bővítés sikere emellett jelentős mértékben múlik majd az EU-15 országainak teherbíró képességén. Ezen országok szolgálatkészsége, mellyel lehetőséget biztosítanak az új tagállamoknak a tapasztalatok és erőforrások felhasználására, sokféle módon befolyásolhatja a haladás sebességét. Az új Szociális Agendában fontos lesz megtalálni a módszereket a kibővített Unió valamennyi tagállama szükségleteinek és lehetőségeinek összehangolására.

45 Uo.

Mellékletek

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

1. melléklet: Statisztikai helyzetképek

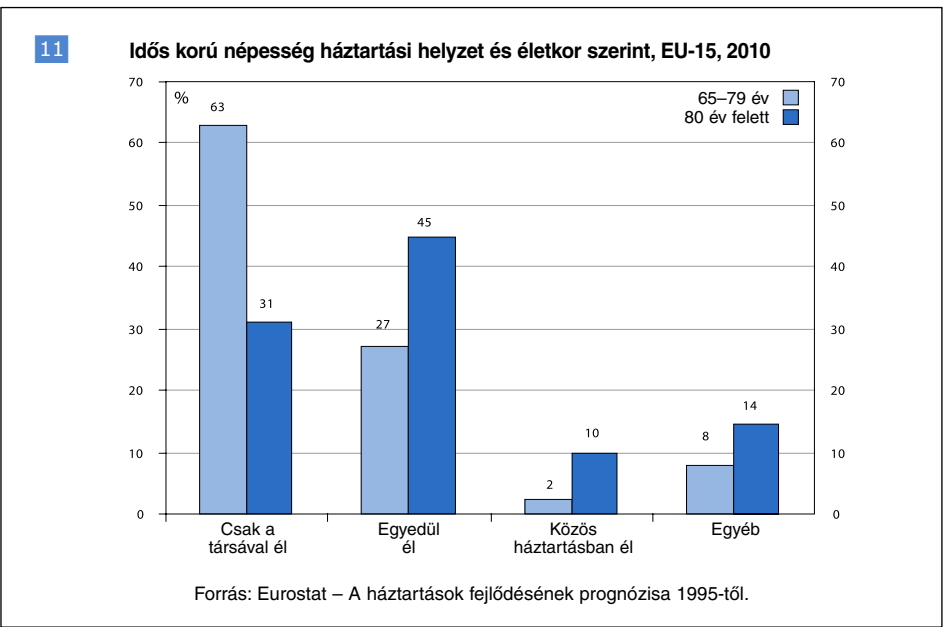
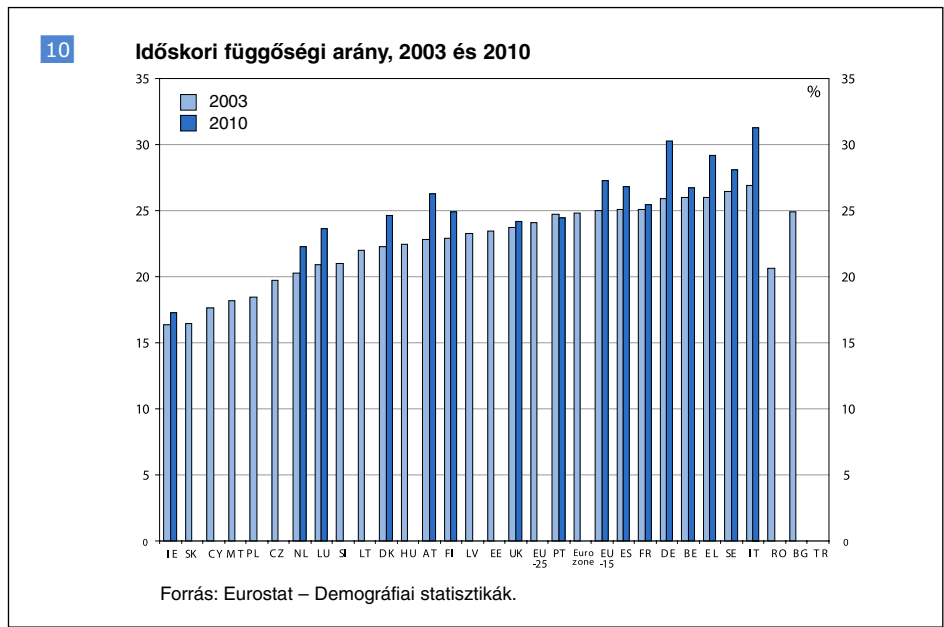
A népesség öregedése

2003-ban 74 millió 65 éves vagy annál idősebb ember élt az EU-25 területén, míg 1960-ban 38 millió fő. Ma az idősek aránya a teljes népesség 16%-a, vagy az aktív korú (15–64 évesek) népesség 24%-a. 2010-re az utóbbi arány várhatóan 27%-ra emelkedik. A következő tizenöt év során az EU-15 országaiban a 80 éves vagy az annál idősebb, nagyon öregek száma csaknem 50%-kal nő.

Kulcsmutató

	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
Időskori függőségi arány (A 65 éves és idősebb népesség az aktív korúak [15–64] százalékában kifejezve, január 1-jén)	2003	24,1	25,0e	24,8	26,0	19,7	22,3	25,9	23,5e	26,0e	25,1e	16,4	26,9e	17,6e	23,3	22,0	20,9	22,4	18,2	20,3	22,8	18,4	24,7	21,0	16,5	22,9	26,5	23,7e	24,9	20,6	:	
	2010	:	27,3f	:	26,7f	:	24,6f	30,3f	:	29,2f	26,8f	25,5f	17,3f	31,3f	:	:	23,6f	:	:	22,3f	26,3f	:	24,5f	:	:	24,9f	28,1f	24,2f	:	:	:	:

Forrás: Eurostat – Demográfiai statisztikák.

Migráció és menedék

A nettó vándorlás az éves népességváltozás fő összetevője a 25 tagú EU-ban. 2002-ben az 1000 főre jutó éves nettó vándorlás aránya 2,8 volt, ami a teljes népességnövekedésnek mintegy 85%-át teszi ki. 2002-ben 384 500 menedékjog iránti kérelmet adtak be az EU-25-ben.

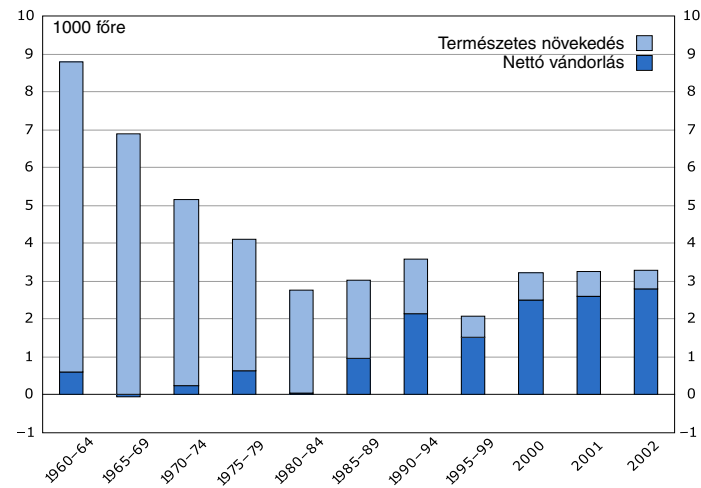
Kulcsmutató

	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
Nyers nettó vándorlási arány 2002-ben (Az ezer főre jutó éves különbség a népesség változása és a természetes növekedés között)	2002	2.8e	3.3e	:	3.9	1.2	1.8	2.7	0.1	2.9	5.5	1.1	8.3	6.1	9.7	-0.8	-0.6	5.9	0.3	4.8e	1.7	3.2	-0.3	6.8	1.1	0.2	1.0	3.5	2.1e	0.0	-0.1	1.4e

Forrás: Eurostat – Demográfiai statisztikák.

12

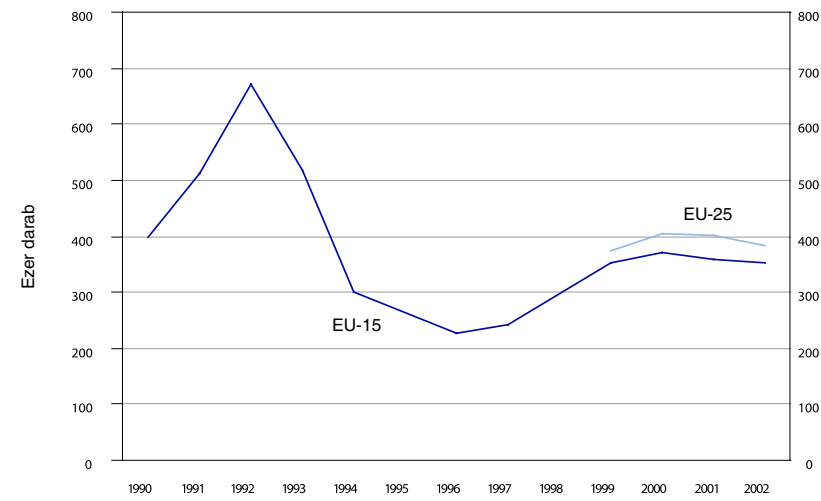
A népesség változásának évi átlagos aránya összetevők szerint, EU-25, 1960–2002

Forrás: Eurostat – Demográfiai statisztikák.

13

Menedékjog iránti kérelmek, EU-15 és EU-25, 1990–2002

Forrás: Eurostat – Migrációs statisztikák.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Oktatás és eredményei

Az utóbbi harminc évben jelentősen javult a népesség képzettségi szintje, különösen a nők esetében. 2002-ben a jelenlegi Unió (EU-25) 20–24 éves korosztályának 77%-a rendelkezett felső középfokú végzettséggel. Ugyanakkor a 18–24 évesek 17%-a legfeljebb alsó középfokú szinten fejezte be tanulmányait.

Kulcsmutató

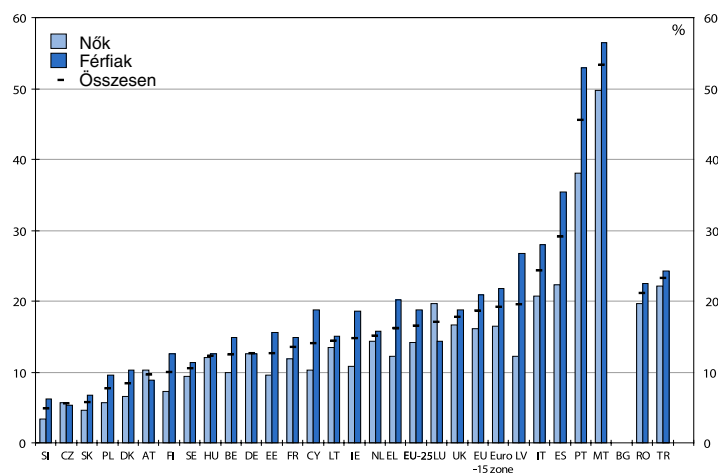
	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
A fiatalok iskolai végzettségi szintje, 2002 (A legalább felső középfokú végzettséggel rendelkezők százalékaránya a 20–24 éves korosztályban)																															
Összesen	76.6p	73.8p	72.8	81.1	91.7	79.6	73.3	80.4	81.3	64.9	81.7	83.9	69.1	85.3	73.2b	79.3b	69.8	85.7	39.0	73.3	85.0	88.1	43.7	90.0	94.0	86.2	86.7	77.2p	77.5	75.3	:
Nők	79.5p	76.8p	76.1	84.7	91.7	82.3	73.8	87.1	85.9	71.9	82.8	88.1	74.0	90.3	82.2b	80.5b	65.5	85.8	42.2	76.7	84.4	91.3	52.0	92.3	95.3	90.4	88.3	78.5p	80.2	77.3	:
Férfiak	73.7p	70.8p	69.4	77.6	91.8	76.8	72.6	73.7	76.3	58.2	80.5	79.7	64.2	79.6	64.4b	78.1b	74.0	85.5	36.1	70.0	85.6	84.8	35.4	87.9	92.6	81.9	85.2	75.9p	75.0	73.1	:

Forrás: Eurostat – Európai uniós munkaerő-felmérés.

14

A iskolát korán elhagyók nemek szerint, 2002

A legfeljebb alsó középfokú végzettséggel rendelkezők százalékaránya a 18–24 éves korosztályban, akik további oktatásban vagy képzésben nem vesznek részt

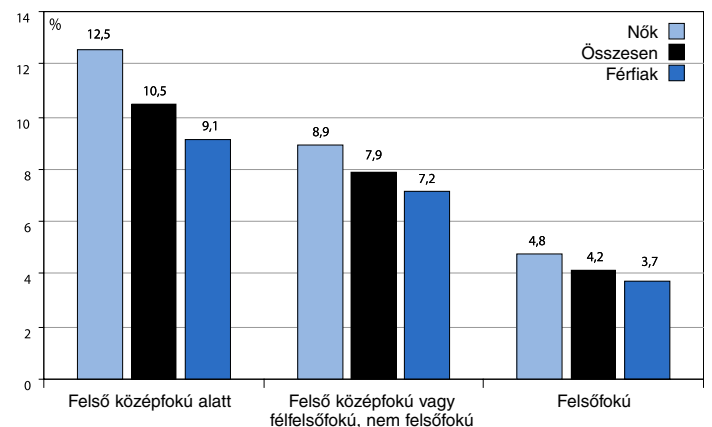

Forrás: Eurostat – Európai uniós munkaerő-felmérés.

15

Munkanélküliségi arány végzettségi szint és nemek szerint, EU-25, 2002

A munka nélküli személyek aránya az azonos csoport teljes aktív népességéhez képest

Forrás: Eurostat – Európai uniós munkaerő-felmérés.

Élethosszig tartó tanulás

Az Unióban a 25–64 évesek 8%-a vett részt képzésben/oktatásban (a felmérés előtti négy hétben) 2002-ben. Az ilyen képzések Dániában, Finnországban, Svédországban és az Egyesült Királyságban a leggyakoribbak (18–22% között mozognak). Az új tagállamok a felnőtt népességnek a képzésben/oktatásban való részvétele terén a legalsó szinten találhatók (a legkiemelkedőbb helyen 9% körüli eredménnyel a Szlovák Köztársaság és Szlovénia áll).

Az idősebb emberek kisebb valószínűséggel részesülnek képzésben, mint a fiatalabbak. A magasabb végzettséggel rendelkezők nagyobb valószínűséggel vesznek részt ilyen képzésben, mint a kevésbé képzettek.

Kulcsmutató

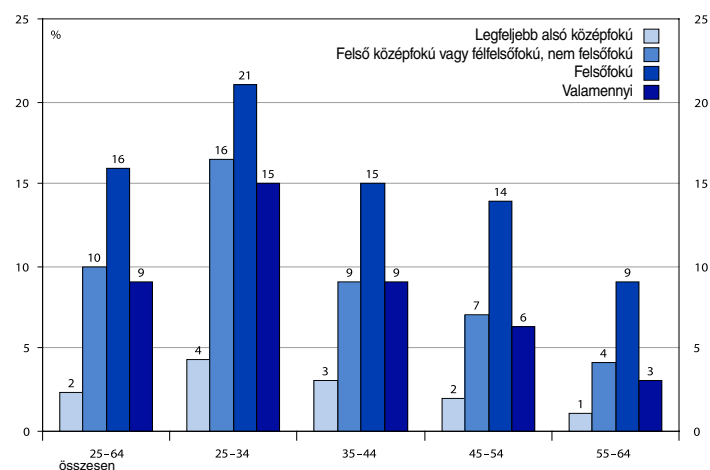
	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR		
Élethosszig tartó tanulás (a felnőttek részvétele az oktatásban/képzésben), 2002 (A 25–64 éves népességnek az a hányada, amelynek tagjai a felmérés előtti négy hétben oktatásban vagy képzésben vettek részt)																																	
Összesen	8.0	8.5	5.5	6.5	5.9	18.4	5.8	5.2	1.2	5.0	2.7	7.7	4.6	3.7	8.2	3.3b	7.7	3.3	4.4	16.4	7.5	4.3	2.9	9.1	9.0	18.9	18.4	22.3	1.3	1.1	:		
Nők	8.6	9.2	5.6	6.3	5.7	20.7	5.5	6.7	1.1	5.4	3.0	8.8	4.7	3.8	10.9	4.2b	6.4	3.7	3.8	15.9	7.4	4.7	3.3	9.4	9.4	21.4	21.2	26.3	1.3	1.0	:		
Férfiak	7.4	7.9	5.5	6.8	6.1	16.2	6.1	3.6	1.2	4.5	2.4	6.5	4.5	3.6	5.2	2.3b	8.9	2.9	4.9	16.9	7.6	3.9	2.4	8.8	8.7	16.5	15.7	18.6	1.4	1.2	:		

Megjegyzés: FR – A vizsgált időszak a felmérés előtti egy hét.

Forrás: Eurostat – Európai uniós munkaerő-felmérés.

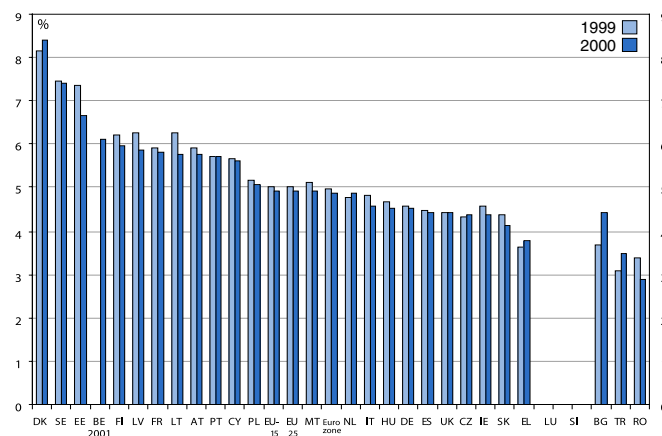
16

Élethosszig tartó tanulás korcsoport és oktatási szint szerint, EU-15, 2002
A 25–64 éves népességnek az a hányada, amelynek tagjai a felmérés előtti négy hétben oktatásban vagy képzésben vettek részt

17

Kiadások emberi erőforrásokra, 1999 és 2000
Az oktatásra fordított állami kiadások a GDP százalékában

Megjegyzés: DK: változás a lefedett területeket illetően, 1999-ben. FR: az oktatásra fordított összeg nem tartalmazza a tengerentúli megyék (DOM) költségeit. UK: az Egyesült Királyság pénzügyi évének (április 1. – március 31.) adatain alapuló becslések.
Forrás: Eurostat – oktatási statisztikák.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Foglalkoztatás

2002-ben több mint 199 millió főt foglalkoztatott a kibővített Unió, ami 1996 óta 11,5 milliós növekedést jelent. 1997-től 2001-ig az éves növekedés 0,9% és 1,6% között mozgott, 2002-ben azonban a foglalkoztatás növekedése csaknem stagnált. A 15–64 évesek foglalkoztatási aránya 2002-ben 62,9%-os volt.

Kulcsmutató

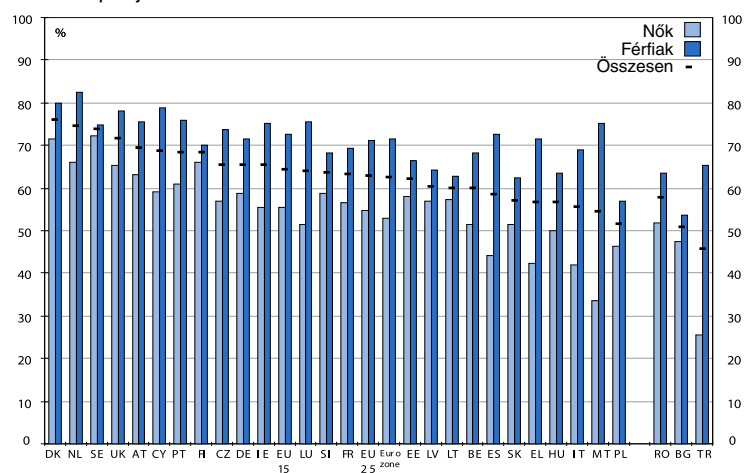
	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
Foglalkoztatási arány, 2002 (A 15–64 év közötti foglalkoztatottak százalékos aránya a népesség azonos korcsoportján belül)																															
Összesen	62.9	64.3	62.4	59.9	65.4	75.9	65.3	62.0	56.7	58.4	63.0	65.3	55.5	68.6	60.4	59.9	63.7	56.6	54.5	74.4	69.3	51.5	68.2	63.4	56.8	68.1	73.6	71.7	50.6	57.6	45.6
Nők	54.7	55.6	53.1	51.4	57.0	71.7	58.8	57.9	42.5	44.1	56.7	55.4	42.0	59.1	56.8	57.2	51.6	50.0	33.6	66.2	63.1	46.2	60.8	58.6	51.4	66.2	72.2	65.3	47.5	51.8	25.5
Férfiak	71.0	72.8	71.7	68.3	73.9	80.0	71.7	66.5	71.4	72.6	69.5	75.2	69.1	78.9	64.3	62.7	75.6	63.5	75.3	82.4	75.7	56.9	75.9	68.2	62.4	70.0	74.9	78.0	53.7	63.6	65.5
Az idősebb munkavállalók foglalkoztatási aránya, 2002 (A 55–64 év közötti foglalkoztatottak százalékos aránya a népesség azonos korcsoportján belül)																															
Összesen	38.7	40.1	36.4	26.6	40.8	57.9	38.6	51.6	39.7	39.7	34.8	48.1	28.9	49.4	41.7	41.6	28.3	26.6	30.3	42.3	30.0	26.1	50.9	24.5	22.8	47.8	68.0	53.5	27.0	37.3	33.8
Nők	29.1	30.5	26.4	17.5	25.9	50.4	30.1	46.5	24.4	22.0	30.6	30.8	17.3	32.2	35.2	34.1	18.6	18.5	11.8	29.9	20.9	18.9	41.9	14.2	9.5	47.2	65.6	44.7	18.2	32.6	21.0
Férfiak	48.9	50.1	46.8	36.0	57.2	64.5	47.1	58.4	56.0	58.6	39.3	65.1	41.3	67.3	50.5	51.5	37.9	36.7	50.4	54.6	39.8	34.5	61.2	35.4	39.1	48.5	70.4	62.6	37.0	42.7	47.3

Forrás: Eurostat – Negyedéves munkarérőadatok (QLFD).

18

Foglalkoztatási ráta nemek szerint, 2002

A 15–64 év közötti foglalkoztatottak százalékos aránya a népesség azonos korcsoportján belül

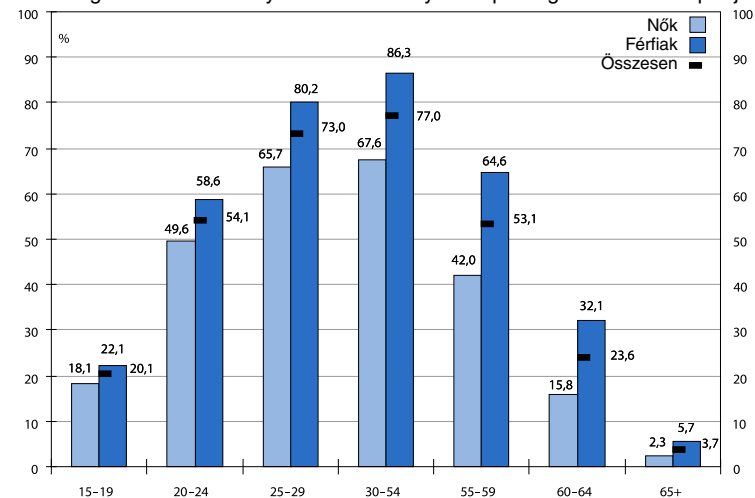

Forrás: Eurostat – Negyedéves munkarérőadatok (QLFD).

19

Foglalkoztatási ráta korcsoportok és nemek szerint, EU-25, 2002

A foglalkoztatott személyek százalékaránya a népesség azonos korcsoportján belül

Forrás: Eurostat – Negyedéves munkarérőadatok (QLFD).

Munkanélküliség

2002-ben a munkanélküliségi ráta 0,3%-kal nőtt, 1996 óta első ízben. A növekedés az összes tagállamra jellemző, kivétel Magyarország, Finnország és Svédország, ahol nem történt változás, valamint Görögország, Olaszország, Ciprus, a három balti állam, a Cseh Köztársaság és a Szlovák Köztársaság, amelyekre e téren a csökkenés volt jellemző.

Kulcsmutató

	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
Munkanélküliségi arány, 2002 (A munkanélküliek százalékos aránya az aktív népességhez képest)																															
Összesen	8.8	7.7	8.4	7.3	7.3	4.6	8.6	9.5	10.0	11.3	8.8	4.3	9.0	3.9	12.6	13.6	2.8	5.6	7.4	2.7	4.3	19.8	5.1	6.1	18.7	9.1	4.9	5.1	17.8	7.5	10.3
Nők	9.8	8.7	9.9	8.2	9.0	4.7	8.4	8.9	15.0	16.4	10.0	4.0	12.2	4.9	11.4	13.4	3.9	5.1	9.5	3.0	4.5	20.7	6.1	6.5	18.9	9.1	4.6	4.5	17.0	7.1	9.4
Férfiak	8.0	6.9	7.3	6.6	6.0	4.4	8.7	10.1	6.6	8.0	7.7	4.6	7.0	3.0	13.6	13.7	2.1	6.0	6.5	2.5	4.1	19.0	4.2	5.8	18.6	9.1	5.3	5.6	18.5	7.8	10.7

Forrás: Eurostat – Munkanélküliségi ráták (ILO-definíció).

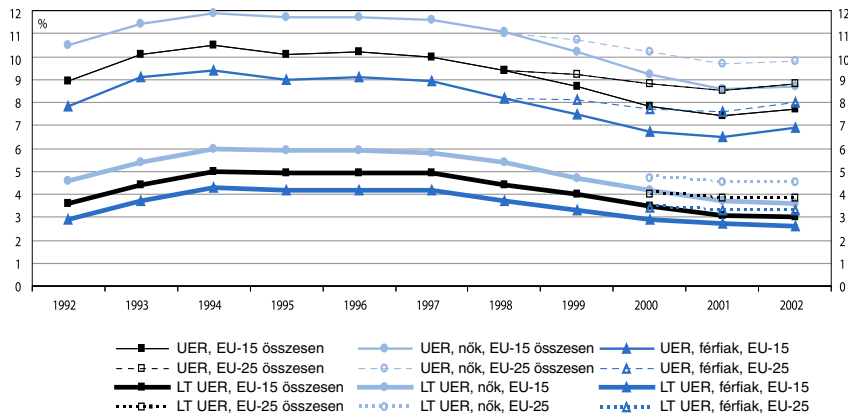
Tartós munkanélküliségi ráta, 2002 (A tartósan [12 hónapig vagy tovább] munka nélküli személyek százalékos aránya az aktív népességhez képest)

	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
Összesen	3.8	3.0	3.5	3.5	3.7	0.9	4.0	4.8	5.1	3.9	2.8	1.3	5.3	0.8	5.8	7.0	0.8	2.4	3.2	0.7	0.8	10.9	1.8	3.3	12.1	2.3	1.0	1.1	11.9	3.8	3.2
Nők	4.5	3.6	4.4	4.1	4.5	0.9	4.1	3.8	8.3	6.3	3.3	0.7	7.2	1.2	5.0	6.9	1.0	2.1	2.4	0.8	1.1	12.3	2.2	3.4	12.5	2.0	0.8	0.7	11.5	3.7	3.6
Férfiak	3.3	2.6	2.9	3.1	2.9	0.8	3.9	5.7	3.0	2.3	2.2	1.7	4.1	0.5	6.5	7.2	0.6	2.7	3.4	0.6	0.6	9.7	1.4	3.3	11.7	2.5	1.2	1.4	12.3	3.8	3.0

Forrás: Eurostat – Negyedéves munkarérő adatok (QLFD).

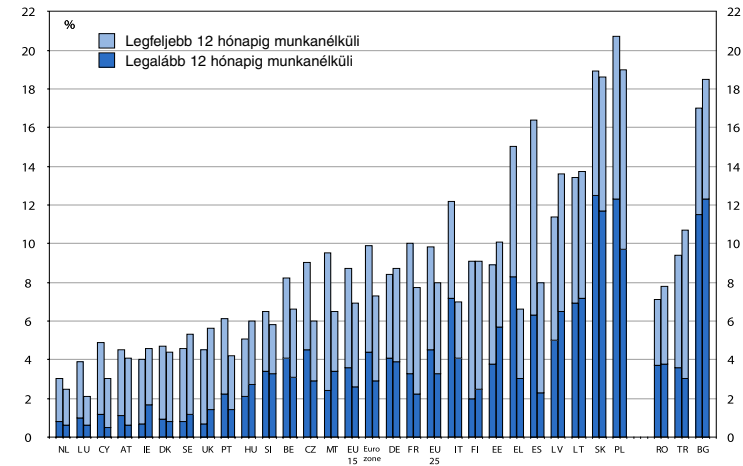
20 Munkanélküliségi ráta (UER) 1992–2002 és tartós munkanélküliségi ráta (LT UER) nemek szerint 1992–2002 között, EU-15 és EU-25

A munka nélküli és tartósan (12 hónapig vagy tovább) munka nélküli személyek százalékos aránya az aktív népességhez képest

Forrás: Eurostat – Munkanélküliségi ráták (ILO-definíció) és negyedéves munkarérő adatok (QLFD).

21 Munkanélküliségi ráta és tartós munkanélküliségi ráta nemek szerint, 2002 (emelkedő sorrendben a teljes munkanélküliségi arányhoz viszonyítva; balra: nők, jobbra: férfiak)

Forrás: Eurostat – Negyedéves munkarérő adatok (QLFD).

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Szociális védelmi kiadások és bevételek

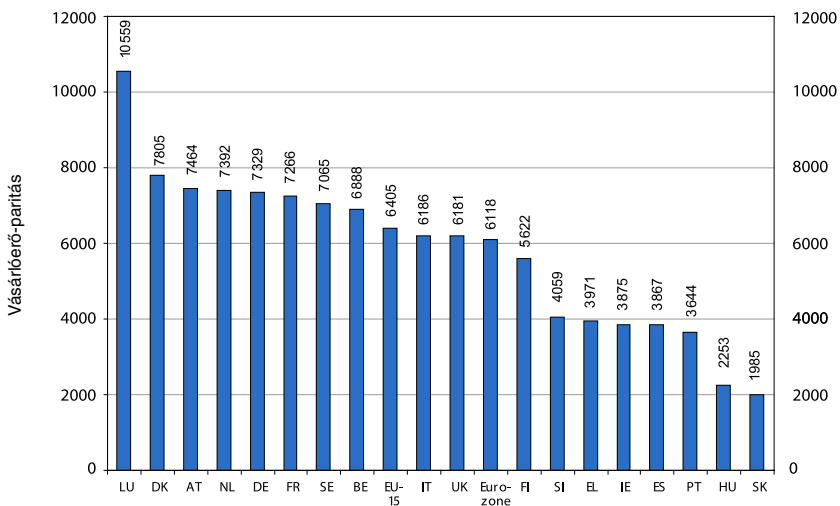
2001-ben a szociális védelmi kiadások GDP-hez viszonyított százalékaránya az Európai Unió legtöbb tagállamában növekedett. Jelentős különbségek vannak az egyes tagállamok között a kiadások GDP-hez viszonyított százalékarányában, és még több a különbség az egy főre jutó vásárlóerő-paritás tekintetében. A szociális védelem finanszírozásának rendszerei jelentős mértékben eltérnek egymástól a tagállamok között, attól függően, hogy a társadalombiztosítási hozzájárulásokat vagy az általános állami támogatást részesítik előnyben.

Kulcsmutató

	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
A szociális védelemre fordított kiadások a GDP százalékos arányában, 2001																																
2001	:	27.5	27.4	27.5	:	29.5	29.8	:	27.2	20.1	30.0	14.6	25.6	:	:	:	21.2	19.9	18.3	27.6	28.4	:	23.9	25.6	19.1	25.8	31.3	27.2	:	:	:	

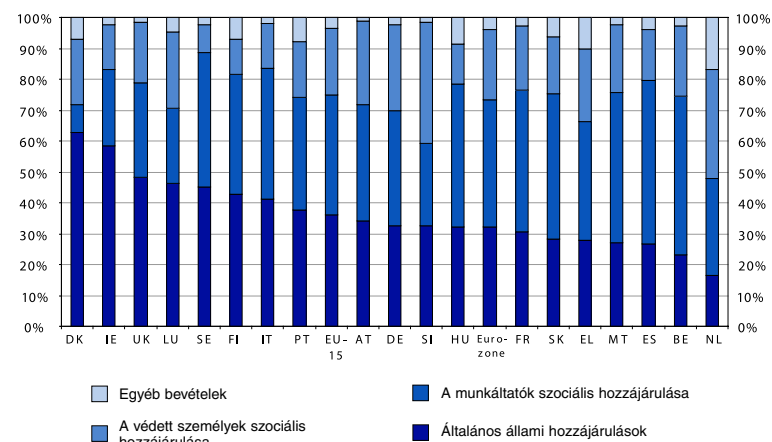
Forrás: Eurostat – Szociális Védelem Integrált Statisztikáinak Európai Rendszere (ESSPROS).

22 Az egy főre jutó szociális védelmi kiadások, 2001

Forrás: Eurostat – Szociális Védelem Integrált Statisztikáinak Európai Rendszere (ESSPROS).

23 Szociális védelmi bevételek az összes bevétel százalékos arányában, 2001

Megjegyzés: CZ, EE, CY, LV, LT, PL, BG, RO és TR: nincs adat.

Forrás: Eurostat – Szociális Védelem Integrált Statisztikáinak Európai Rendszere (ESSPROS).

Szociális juttatások

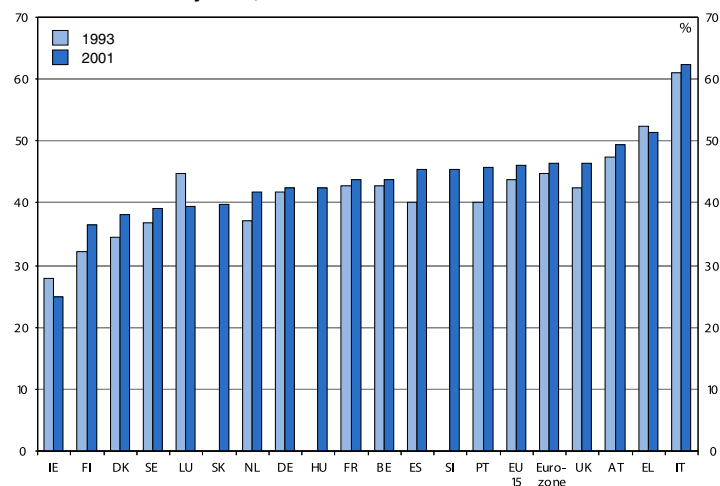
2001-ben a legtöbb tagállamban a szociális védelmi kiadások legnagyobb részét az időskori és a túlélő hozzátartozói juttatások tették ki, ezt követték a betegbiztosítási ellátások. Az egyéb juttatások a teljes összeg 30%-ánál kevesebbet tettek ki. A juttatások szerkezete viszonylag időtálló.

Kulcsmutató

	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
Időskori és túlélő hozzátartozói juttatások az összes szociális juttatás százalékos arányában, 2001																																
1993	43.9	44.7	42.7	34.5	41.8	52.5	40.1	42.7	28.0	61.1							44.8			37.3	47.3		40.0			32.2	36.8	42.6				
2001	46.1	46.4	43.7	38.0	42.5	51.3	45.3	43.7	24.8	62.3							39.4	42.6	53.8	41.8	49.5		45.7	45.5	39.8	36.6	39.0	46.5				

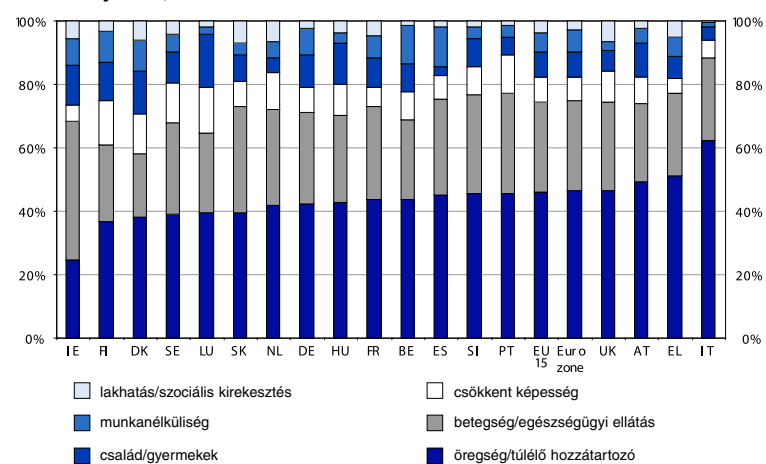
Forrás: Eurostat – Szociális Védelem Integrált Statisztikáinak Európai Rendszere (ESSPROS).

24 Időskori és túlélő hozzátartozói juttatás az összes szociális juttatás százalékos arányában, 1993 és 2001

Megjegyzés: CZ, EE, CY, LV, LT, PL, BG, RO és TR: nincs adat.
Forrás: Eurostat – Szociális Védelem Integrált Statisztikáinak Európai Rendszere (ESSPROS).

25 Szociális juttatások célcsoportonként az összes szociális juttatás százalékos arányában, 2001

Megjegyzés: CZ, EE, CY, LV, LT, PL, BG, RO és TR: nincs adat.
Forrás: Eurostat – Szociális Védelem Integrált Statisztikáinak Európai Rendszere (ESSPROS).

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

A munkaerőpiac-politika kiadásai

2001-ben a munkaerőpiac-politikára átlagosan a GDP 2%-át költötték a 14 adatszolgáltató országban. A kiadások 0,66%-a az aktív munkaerő-piaci intézkedésekre fordított kiadás, míg 1,27%-a passzív politikák kiadása. Minden esetben enyhe csökkenés tapasztalható három egymást követő évben. A 2000-ben megfigyelhető jelentős különbségek megmaradtak 2001-ben is: két ország (Belgium és Dánia) a GDP 3%-ánál többet, hat ország (Németország, Spanyolország, Franciaország, Hollandia, Finnország és Svédország) 2% és 3% között, és hat ország (Görögország, Írország, Olaszország, Ausztria, Portugália és az Egyesült Királyság) 2%-nál kevesebbet költött erre a célra. Ezeknek a fontos különbségeknek az oka néhány ország nem célirányosan nyújtott támogatásainak mértékében keresendő: mivel a munkanélkülieket és célcsoportokat egyaránt támogató juttatásokat nem kizárólag ezeknek a csoportoknak a megsegítésére tervezték, ezek nem szerepelnek a munkaerőpiac-politika adatai között.

Kulcsmutató

EU-25 EU-15 Euro-zóna BE CZ DK DE EE EL ES FR IE IT CY LV LT LU HU MT NL AT PL PT SI SK FI SE UK BG RO TR

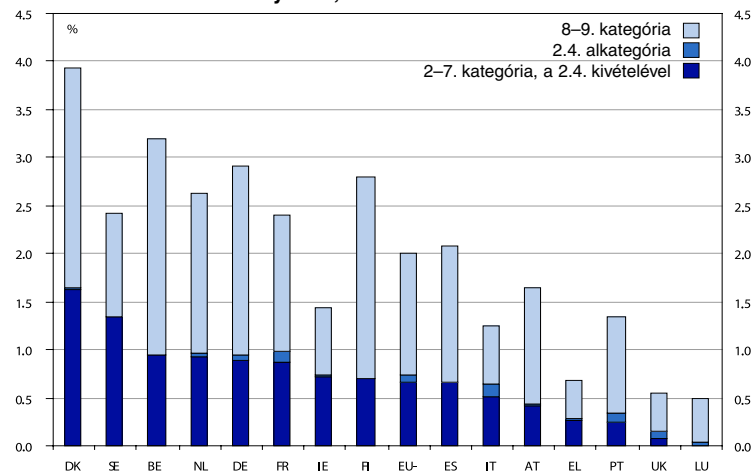
A munkaerőpiac-politika aktív intézkedéseire fordított állami kiadások a GDP százalékos arányában, 2001 (2–7. kategória, a 2.4. kivételével)

EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
: 0.663	: 0.952	: 1.624	0.887	: 0.264	0.658	0.873	0.71	0.509	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	0.92	0.423	: 0.248	:	:	0.692	1.341	0.073	:	:	:	:

Megjegyzés: 2–7. kategória: Képzés – Munkahelyek rotációja és megosztása – Foglalkoztatási ösztönzők – Csökkent képességek integrálása – Közvetlen munkahelyteremtés – Pályakezdesi ösztönzők. 2.4. alkategória: A szakmai képzés különleges támogatása. 8–9. kategória: Munkahelyen kívüli jövedelem fenntartása és támogatása – Korai nyugdíjazás.

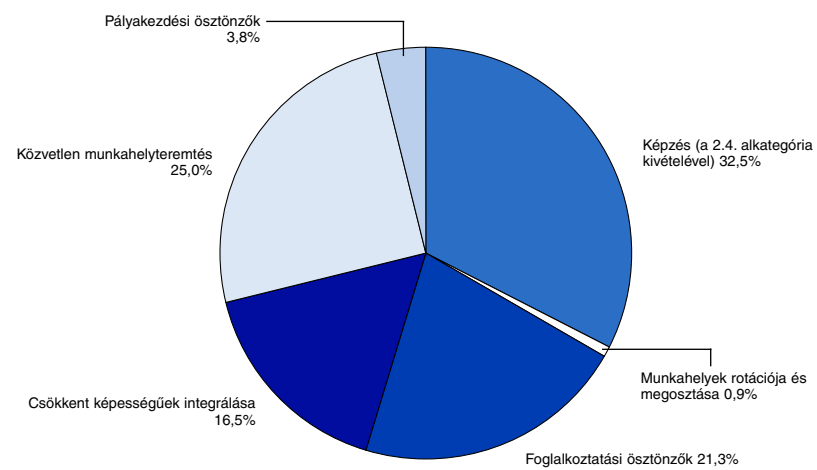
Forrás: Eurostat – Munkaerőpiac-politikai adatbázis (LMP).

26 A munkaerőpiac-politika intézkedéseire fordított állami kiadások a GDP százalékos arányában, 2001

Megjegyzés: az új tagállamokról és a tagjelölt országokról nincsenek adatok.
Forrás: Eurostat – Munkaerőpiac-politikai adatbázis (LMP).

27 A munkaerőpiac-politika kiadásai a cselekvések típusa szerint (2–7. kategória), EU-15, 2001

Forrás: Eurostat – Munkaerőpiac-politikai adatbázis (LMP).

Jövedelemeloszlás

2001-ben az EU-25 tagállamai népességének (legnagyobb jövedelemmel rendelkező) felső 20%-a 4,4-szer annyi jövedelmet mondhatott magáénak, mint a népesség (legkisebb jövedelemmel rendelkező) alsó 20%-a. A két véglet közötti különbség Dániában a legkisebb (3,2), melyet Svédország, Finnország, Ausztria és Németország követ. A különbség a déli tagállamok, Írország és az Egyesült Királyság esetében a legnagyobb. Az új tagállamoknál, a balti államok és a Szlovák Köztársaság kivételével, a különbségek aránya az EU átlagához hasonló vagy annál kisebb.

Kulcsmutató

EU-25 EU-15 Euro-zóna BE CZ DK DE EE EL ES FR IE IT CY LV LT LU HU MT NL AT PL PT SI SK FI SE UK BG RO TR

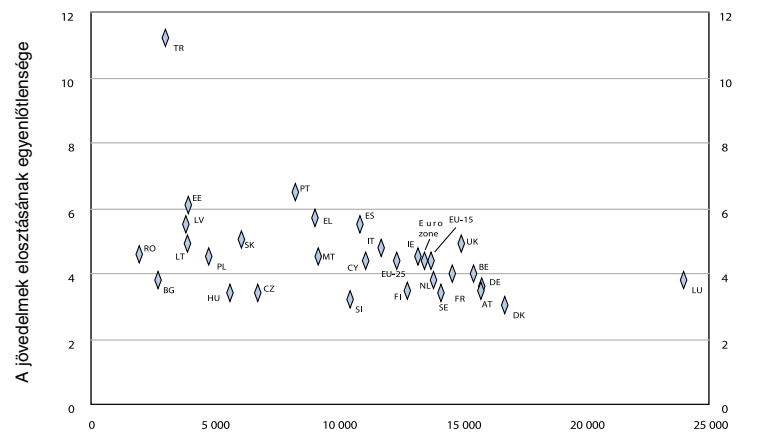
A jövedelemeloszlás egyenlőtlensége (jövedelemarány a népesség ötödrészei között), 2001 (A népesség legnagyobb jövedelemmel rendelkező 20%-a [felső egyötöd] és a népesség legkisebb jövedelemmel rendelkező 20%-a [alsó egyötöd] közötti arány. Minden esetben egyenértékűsített rendelkezésre álló jövedelemről van szó)

4.4s 4.4s 4.4s 4.0 3.4 3.0 3.6 6.1 5.7 5.5 4.0 4.5 4.8 4.4 5.5 4.9 3.8 3.4 4.5 3.8 3.5 4.5 6.5 3.2 5.4p 3.5 3.4 4.9 3.8 4.6 11.2

Megjegyzés: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 és TR: 2002.

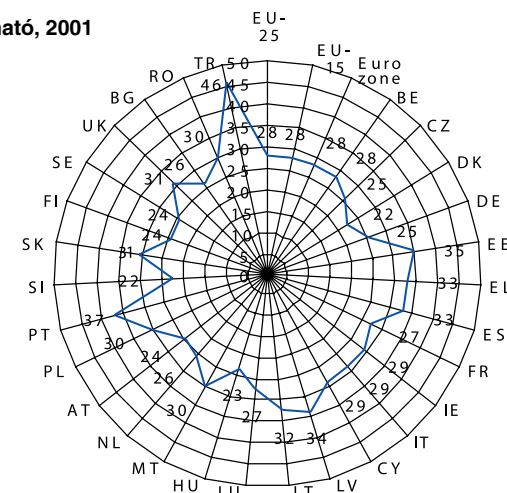
Forrás: Eurostat – közösségi háztartási panel, UDB változat, 2003. december; kivétel: DK, SE, valamint a tíz új tagállam és a három tagjelölt ország: nemzeti felmérések.

28 A jövedelmek szintje és a jövedelmek elosztásának egyenlőtlensége, 2001

Megjegyzés: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 és TR: 2002.
Forrás: Eurostat – közösségi háztartási panel, UDB változat, 2003. december; kivétel a tíz új tagállam és a három tagjelölt ország: nemzeti felmérések.

29 Gini-együttható, 2001

Megjegyzés: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 és TR: 2002.
Forrás: Eurostat – közösségi háztartási panel, UDB változat, 2003. december; kivétel a tíz új tagállam és a három tagjelölt ország: nemzeti felmérések.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Alacsony jövedelmű háztartások

2001-ben a teljes népességet tekintve az EU-25 polgárainak mintegy 15%-a rendelkezett az adott tagállamban elért átlagjövedelem 60%-ánál kisebb egyenértékűsített jövedelemmel. Ez az arány mintegy 68 millió embert jelent. A nemzeti átlag 60%-át tekintve kritikus küszöbnek, a szegénység árnyékában élők aránya viszonylag magasabb volt Írországban (21%), a mediterrán országokban és a balti államokban, a Szlovák Köztársaságban és az Egyesült Királyságban, ellenben viszonylag alacsonyabb volt a Benelux államokban, Németországban, Ausztriában, az északi tagállamokban és a közép- és kelet-európai országokban. A régi tagállamok közül Svédországban volt a legalacsonyabb (9%), és még alacsonyabb volt a Cseh Köztársaságban (8%). Nem szabad megfeledkezni arról, hogy minden országban a relatív szegénységet vizsgáljuk, nem pedig egy abszolút értelemben vett szegénységi küszöböt. A szociális juttatások (nyugdíjak és egyéb transferek) minden országban csökkentik a szegénység által fenyegetettek arányát, azonban nagyon eltérő mértékben: ez a csökkentő hatás 50% vagy kevesebb Görögországban, Spanyolországban, Írországban, Portugáliában, és több mint 75% Svédországban, a Cseh Köztársaságban és Magyarországon.

Kulcsmutató

	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
--	-------	-------	-----------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

A szegénység által fenyegetettek aránya a szociális transferek előtt, 2001 (Azon személyek százalékos aránya, akiknek az egyenértékűsített rendelkezésre álló jövedelme a szociális transferek előtt a szegénységi küszöböt sem éri el, amit az országos egyenértékűsített rendelkezésre álló átlagjövedelem 60%-ában állapítottak meg [szociális transferek után]. Az öregségi és özvegyi nyugdíjak a transferek előtti bevétel részét képezik, nem számítanak szociális transzfereknek)

Összesen	24s	24s	22s	23	18	36	21	25	23	23	24	30	22	18	24	24	23	20	21	21	22	30	24	17	28p	19	34	29	19	22	29
Nők	25s	25s	23s	25	19	:	23	26	24	25	24	32	23	20	25	24	23	21	21	21	25	30	24	18	27p	20	:	32	20	23	31
Férfiak	23s	22s	21s	21	18	:	20	25	21	22	23	29	21	17	24	24	24	20	21	21	19	31	25	17	28p	17	:	26	18	22	28

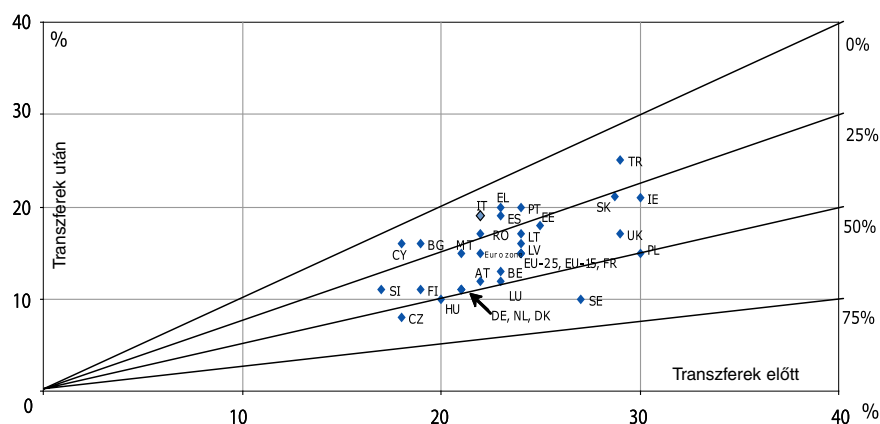
A szegénység által fenyegetettek aránya a szociális transferek után, 2001 (Azon személyek százalékos aránya, akiknek az egyenértékűsített rendelkezésre álló jövedelme azt a szegénységi küszöböt sem éri el, amit az országos egyenértékűsített rendelkezésre álló átlagjövedelem 60%-ában állapítottak meg)

Összesen	15s	15s	15s	13	8	10	11	18	20	19	15	23	19	16	16	17	12	10	15	11	12	15	20	11	21p	11	9	17	16	17	25
Nők	17s	17s	16s	15	8	:	12	19	22	20	16	23	20	18	16	17	13	10	15	11	14	15	20	12	21p	14	:	19	17	17	26
Férfiak	14s	14s	14s	12	7	:	10	17	19	17	15	20	19	15	16	17	12	10	15	12	9	16	20	10	21p	9	:	15	14	17	25

Megjegyzés: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 és TR: 2002.

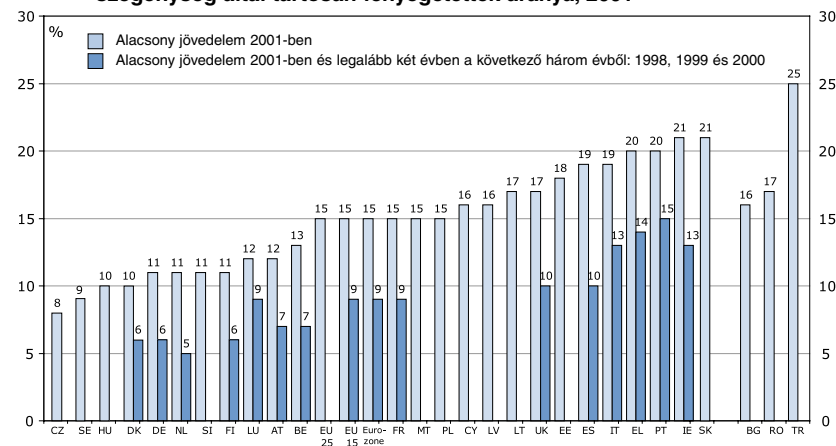
Forrás: Eurostat – közösségi háztartási panel, UDB változat, 2003. december; kivétel: DK, SE, valamint a tíz új tagállam és a három tagjelölt ország: nemzeti felmérések.

30 Szegénységi fenyegetettség a szociális transferek előtt és után, 2001

Megjegyzés: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 és TR: 2002.
Forrás: Eurostat – közösségi háztartási panel, UDB változat, 2003. december; kivétel: DK, SE, valamint a tíz új tagállam és a három tagjelölt ország: nemzeti felmérések.

31 A szegénységi fenyegetettség aránya a szociális transferek után és a szegénység által tartósan fenyegetettek aránya, 2001

Megjegyzés: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 és TR: 2002.
Forrás: Eurostat – közösségi háztartási panel, UDB változat, 2003. december; kivétel: DK, SE, valamint a tíz új tagállam és a három tagjelölt ország: nemzeti felmérések.

Munka nélküli háztartások és alacsony bérek

A szegénység és a szociális kirekesztés egyik jelentős oka a munkanélküliség vagy az alacsony munkabér. 2003-ban a 18–59 év közöttiek 10,1%-a élt munka nélküli háztartásokban az EU-25 országaiban (9,6% az EU-15-ben). A 0–17 éves gyermekek esetében ez 9,6% az EU-25 és 9,8% az EU-15 országaiban.

Kulcsmutató

	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
Munka nélküli háztartásokban élő 18–59 év közöttiek, 2003 (Azon 18–59 éves személyek/nők/férfiak százalékos aránya, akik olyan háztartásban élnek, ahol senki sem dolgozik. A csak diákokból álló háztartások 18–24 éves tagjait sem számlálóként, sem nevezőként nem veszi figyelembe a nyilvántartás)																															
Összesen	10.1e	9.6e	9.4e	14.4	7.7	10.0p	10.9	9.0	7.2	10.4p	8.5p	9.7	5.2	8.7	7.4	6.3p	11.6b	7.9	8.1	7.5p	14.8p	5.3	8.7	10.1	:	:	10.9	15.3	11.1	:	
Nők	11.3e	10.8e	10.4e	16.2	9.7	10.7p	10.5	11.4	7.8	11.4p	9.8p	11.3	6.1	8.6	7.4	7.0p	12.2b	9.7	9.5	8.7p	15.9p	6.0	9.6	10.9	:	:	12.9	15.8	12.4	:	
Férfiak	8.9e	8.4e	8.3e	12.7	5.8	9.4p	11.3	6.4	6.5	9.3p	7.3p	8.2	4.3	8.9	7.4	5.6p	10.9b	6.2	6.9	6.3p	13.7p	4.6	7.8	9.3	:	:	8.9	14.7	9.8	:	

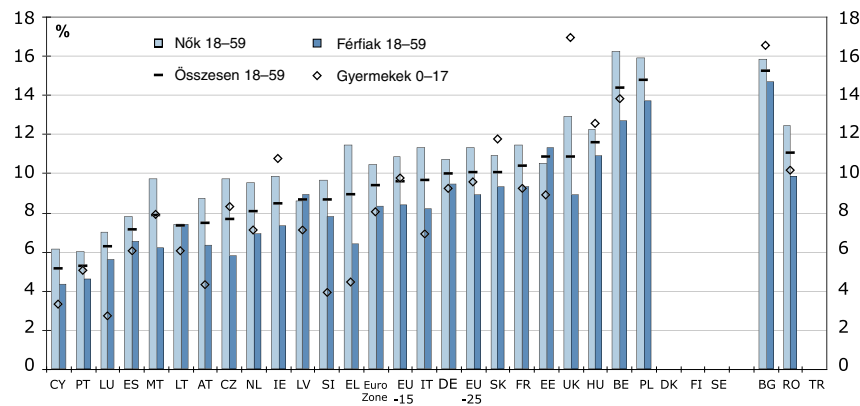
Forrás: Eurostat – Európai uniós munkaerő-felmérés.

Munka nélküli háztartásokban élő 0–17 éves gyermekek, 2003 (Azon 0–17 éves személyek százalékaránya, akik olyan háztartásban élnek, ahol senki sem dolgozik)

	9.6e	9.8e	8.1e	13.9	8.4	9.3p	9.0	4.5	6.1	9.3p	10.8p	7.0	3.4	7.2	6.1	2.8p	12.6b	8.0	7.2	4.4p	:	5.1	4.0	11.8	:	:	17.0	16.6	10.2	:
--	------	------	------	------	-----	------	-----	-----	-----	------	-------	-----	-----	-----	-----	------	-------	-----	-----	------	---	-----	-----	------	---	---	------	------	------	---

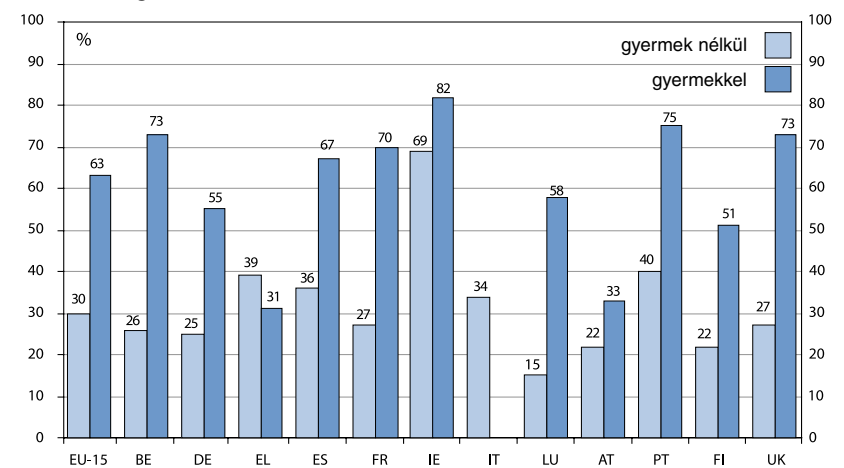
Forrás: Eurostat – Európai uniós munkaerő-felmérés.

32 Munka nélküli háztartásokban élők, 2003

Forrás: Eurostat – Európai uniós munkaerő-felmérés.

33 A szegénység által fenyegetettek aránya az aktív korúak háztartásában... eltartott gyermekek olyan háztartásokban, ahol egyetlen aktív korú személy sem dolgozik, 2001

Forrás: Eurostat – közösségi háztartási panel, UDB változat, 2003. december.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Nők és férfiak a döntéshozatalban

EU-szinten 1984 óta a nők képviselete az Európai Parlamentben választásról választásra nőtt, és 2004 januárjában elérte a 31%-ot. (A legutóbbi választás 1999 júniusában volt.) A tagállamok nemzeti parlamentjeiben vagy a parlament alsóházában a nők képviselete továbbra is alacsony, az általuk betöltött képviselői helyek aránya 2003-ban Málta 8%-os és Svédország 45%-os szintje között ingadozott.

Kulcsmutató

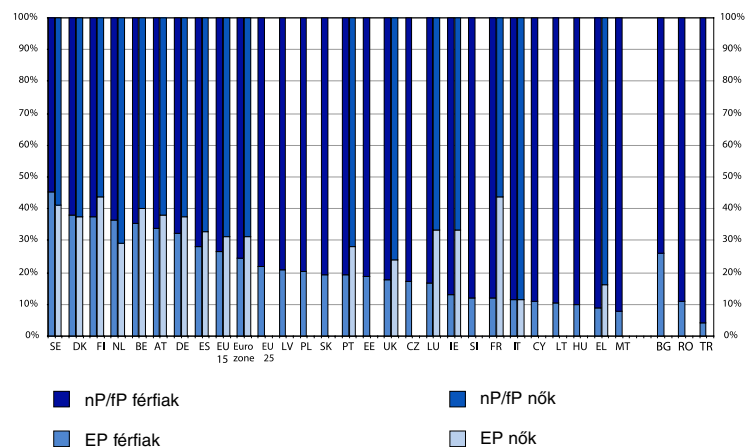
	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
A nők százalékos aránya a nemzeti/szövetségi parlamentekben/a parlament alsóházában és az Európai Parlamentben, 2003 novemberében (nP/fP) és 2004 januárjában (EP)																																
nP/fP	21.4i	25.8i	24.6i	35.3	17.0	38.0	32.2	18.8	8.7	28.3	12.2	13.3	11.5	10.7	21.0	10.6	16.7	9.8	7.7	36.7	33.9	20.2	19.1	12.2	19.3	37.5	45.3	17.9	26.3	10.7	4.4	
EP	-	31.0i	31.5i	40.0	-	37.5	37.4	-	16.0	32.8	43.7	33.3	11.5	-	-	-	33.3	-	-	29.0	38.1	-	28.0	-	-	43.8	40.9	24.1	-	-	-	

Megjegyzés:

1. nP/fP = nemzeti parlament/szövetségi parlament; EP = Európai Parlament
2. Az adatgyűjtés ideje a nemzeti parlamentek esetében 2003. november 30., az Európai Parlament esetében 2004. január volt.
3. Az EU-25, az EU-15 és az euro-övezet nP/fP adatai a tagállamok százalékarányos adatainak átlaga, míg az EP esetében az EU-15 és az euro-övezet adatai a nők arányának viszonyítása valamennyi képviselő számához, a megfelelő tagállamokat figyelembe véve. Az EP esetében a 15 tagállam átlaga 32,6%, az euro-övezet tagállamainak átlaga pedig 32,2%.

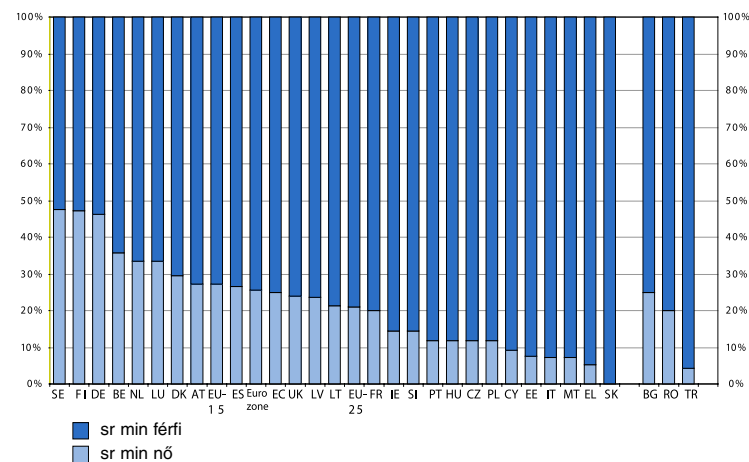
Források: Interparlamentáris Unió (<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>) és Európai Parlament (<http://www.europarl.eu.int/whoswho/default.htm>).

34 A nők és férfiak százalékos aránya a nemzeti/szövetségi parlamentekben/ a parlament alsóházában és az Európai Parlamentben, 2003 novemberében (nP/fP) és 2004 januárjában (EP)

Források: Interparlamentáris Unió (<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>) és Európai Parlament (<http://www.europarl.eu.int/whoswho/default.htm>).

35 A nők és férfiak százalékos aránya a nemzeti kormányok miniszterei (sr min) és az Európai Bizottság biztosai (EC) között, 2003

Forrás: Nemzeti források és Európai Bizottság (http://europa.eu.int/comm/commissioners/index_en.htm).

Nők és férfiak keresete

Az EU-15 országokban a nők óránkénti bruttó átlagkeresete 2001-ben mintegy 16%-kal volt alacsonyabb a férfiak óránkénti bruttó átlagkereseténél. Az új tagállamok adatai nem alkalmasak teljes mértékben az összehasonlításra, de szerepelnek a statisztikában. A legkisebb különbségek Olaszországban, Máltán, Portugáliában és Szlovéniában vannak, a legnagyobbak pedig a Cseh Köztársaságban, Észtországban, Németországban és az Egyesült Királyságban. Az EU szintjén a különbségek nem változtak az első vizsgált évtől, 1994-től kezdődően. A nemek közötti fizetéskülönbség csökkentése érdekében, mind a közvetlen fizetésekkel kapcsolatos diszkrimináció, mind a munkaerő-piaci részvétellel kapcsolatos közvetett diszkrimináció terén foglalkozni kell a pályaválasztási és előmeneteli kérdésekkel.

Kulcsmutató

EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
-------	-------	-----------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

A nemek közötti fizetéskülönbségek korrigálatlan formában, 2001 (Az óránkénti bruttó női átlagkeresetnek az óránkénti bruttó férfi átlagkeresethez viszonyított százalékos aránya. Idetartozik minden olyan fizetett 16 és 64 év közötti munkavállaló, aki legalább 15 órát dolgozik hetente)

2001	:	16s	12	26	15	21	24	18	17	14	17	6	26	16	16	18	19	10	19	20	15	10	11	20	17	18	21	:	18	:
------	---	-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	---	----	---

Megjegyzés: az EU-15-ben: a nemzeti adatok becslült, súlyozott átlaga a régi tagállamokban, minden tagállamot figyelembe véve.

CZ: csak a 9 alkalmazottnál több főt foglalkoztató vállalkozásoknál teljes munkaidőben dolgozók.

CY, BG: csak a teljes munkaidőben dolgozók.

LU: 1996-os adatok.

HU: csak az 5 alkalmazottnál több főt foglalkoztató vállalkozásoknál teljes munkaidőben dolgozók.

NL: az adatok alapja a túlórák díját és rendkívüli fizetéseket is tartalmazó éves kereset.

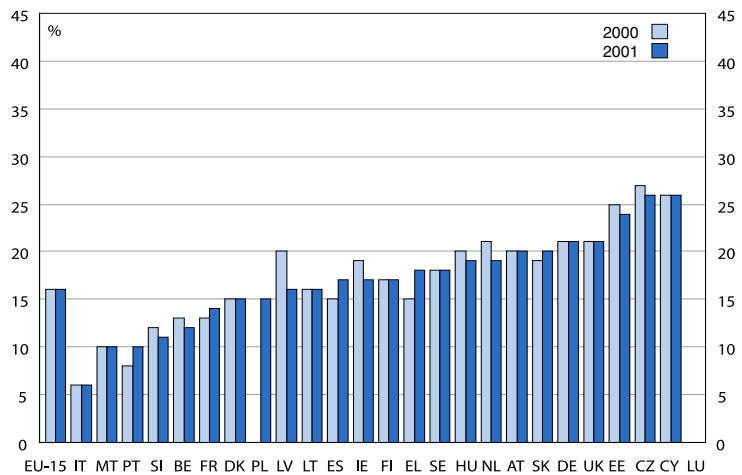
PL: csak a 9 alkalmazottnál több főt foglalkoztató vállalkozások dolgozói.

SI: csak az állami vállalatok és a 2 személynél többet foglalkoztató magánvállalkozások dolgozói.

SE: az adatok alapjául teljes munkaidőnek megfelelő átszámított havi keresetek, nem órabérek szolgálnak.

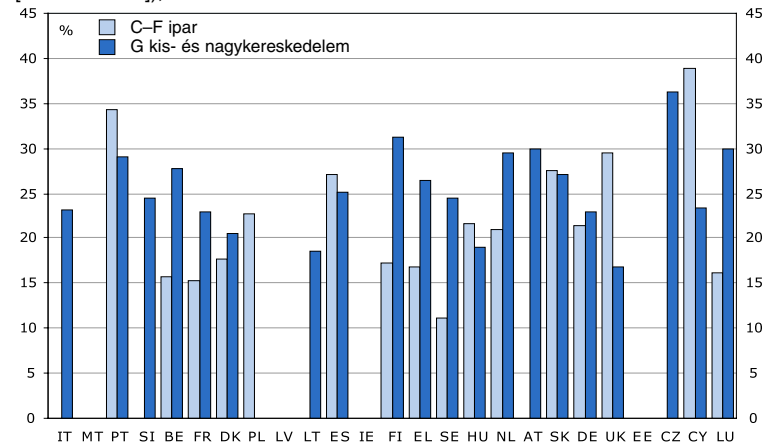
Forrás: Eurostat – közösségi háztartási panel, UDB változat, 2003. december (kivételem: F, NL, S és a tíz új tagállam: nemzeti felmérések).

36 Nemek közötti fizetéskülönbség korrigálatlan formában, 2000 és 2001

Forrás: Eurostat – közösségi háztartási panel, UDB változat, 2003. december (kivételem: F, NL, S és a tíz új tagállam: nemzeti felmérések).

37 A férfiak és nők éves átlagkeresete közötti különbség százalékos aránya a férfiak éves átlagkeresetéhez képest (teljes munkaidőben dolgozók a C–F és G szekcióban [NACE Rev. 1]), 2001

Megjegyzés: Bázis év ES (C–F szekciók): 2000 és FR, LU, PT, HU (G szekció): 2000. Az oszlopok az előző diagram oszlopaival egyező sorrendben vannak elrendezve a jobb összehasonlíthatóság kedvéért.
Forrás: Eurostat – A keresetekre vonatkozó harmonizált adatok.

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Várható életkor és egészségi állapot

A várható életkor, amely 2001-ben az EU-15 országaiban 81,6 év volt a nőknél és 75,5 a férfiaknál, tovább nő. A nők mind a 25 tagállamban és a három tagjelölt országban tovább élnek a férfiaknál. Az EU-15-ben 1996-os adatok szerint a nőknek 66, a férfiaknak 63 éves korukig nem kell számítaniuk képességeik csökkenésére.

Kulcsmutató

	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
Születéskor várható életkor, 2001 (Azoknak az életéveknek a száma, amelyek az újszülöttre várnak az aktuális halandósági feltételek mellett [a halálozás kor szerinti valószínűsége])																																
Nők	81.6	81.8	80.1	78.6	79.3	81.0	76.4	80.7	82.9	82.9	79.6	82.8	81.0	76.6	77.4	80.8	76.4	81.1	80.7	81.7	78.3	80.3	80.3	77.8	81.5	82.1	80.2	75.3	74.8	71.0		
Férfiak	75.5	75.4	74.5	72.1	74.7	75.0	64.9	75.4	75.6	75.5	74.6	76.7	76.1	65.2	65.9	75.3	68.1	76.4	75.8	75.9	70.2	73.6	72.3	69.6	74.6	77.6	75.5	68.5	67.7	66.4		

Megjegyzés: DE és UK: 2000-es adatok.

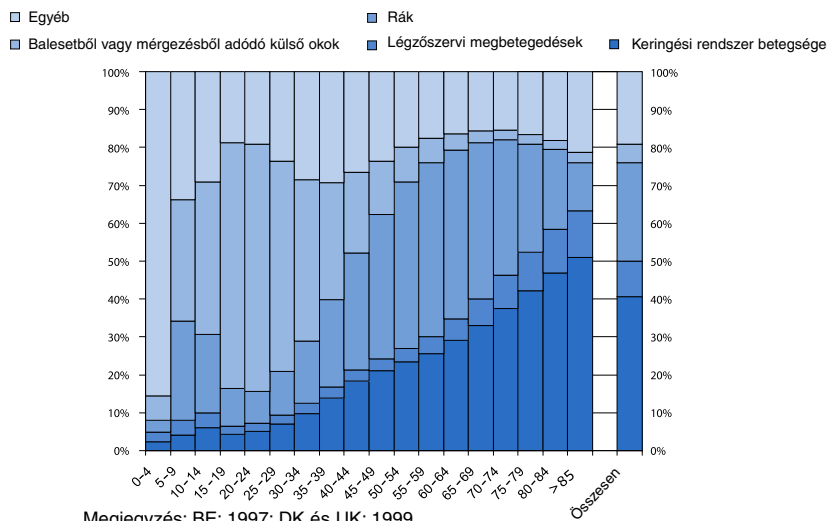
Források: Eurostat – Demográfiai statisztikák, TR: Európa Tanács.

Képességek csökkenésétől mentes várható életkor, 1996.

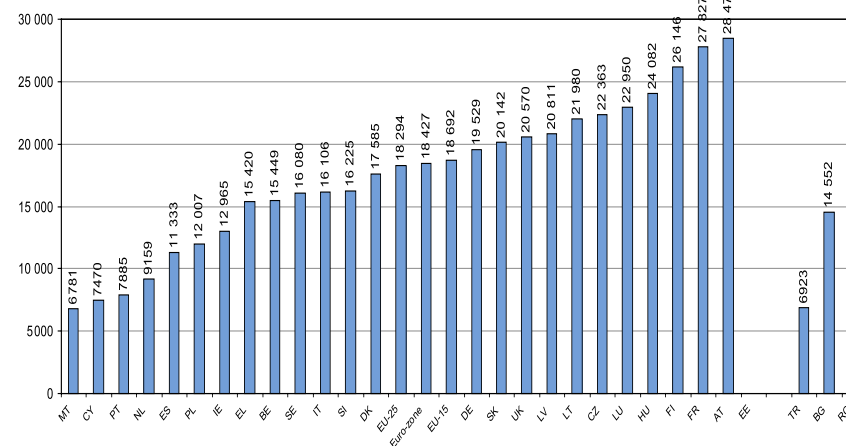
Nők	66	69	62	69	70	68	63	67	70																								
Férfiak	63	65	62	63	67	65	60	64	67																								

Forrás: Eurostat – Halálzási statisztikák és közösségi háztartási panel.

38 Fő halálzási okok korcsoportok szerint, EU-25, 2000

39 A kórházból elbocsátott személyek 100 000 lakosra eső száma, legfrissebb rendelkezésre álló éves adatok (1998, 1999, 2000 vagy 2001)

Megjegyzés: 2001, kivétel: BE, DK, ES, FR, LU, AT, UK, SI és TR: 2000; EU-15, DE, EE, IT, HU és PL: 1999; EL: 1998. UK – csak Anglia adatai.
Forrás: Eurostat – Egészségügyi és biztonsági statisztikák.

Balesetek és munkavégzéssel kapcsolatos egészségi problémák

2001-ben az EU munkavállalóinak mintegy 3,8%-a szenvedett olyan munkahelyi balesetet, melynek következtében több mint három napot hiányzott munkahelyéről; 6,1%-uk esetében a baleset nem járt hiányzással, vagy a hiányzás nem haladta meg a három napot. 1994-től a három napot meghaladó hiányzással járó munkabalesetek száma 15%-kal csökkent (az 1998 = 100 indexszám értéke 94 volt 2001-ben, és 111 volt 1994-ben). 1998–1999 között a munkavállalók 5,4%-ának volt munkavégzéssel kapcsolatos egészségi problémája. 2000-ben mintegy 500 millió munkanap veszett el munkahelyi balesetek (150 millió elveszett nap) és munkavégzéssel kapcsolatos egészségi problémák (350 millió elveszett nap) következtében. A halálos, szállítás közben bekövetkezett közúti balesetek száma 46%-kal csökkent 1970 óta, de 2001-ben még mindig kb. 40 000 halálos balesetet jegyeztek fel az EU-15 útjain.

Kulcsmutató

	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
Munkahelyi balesetek – súlyos balesetek, 2001 (A 100 ezer foglalkoztatottra jutó súlyos munkahelyi balesetek indexszáma [1998=100])																																
Összesen	94p	94p	92p	83	91	82	88	132	86	106	98	105	92	112	116	85	97	86	99	92	83	78	88	94	84	87b	113	110	87	113	90	
Nők	100p	100p	98p	88	97	88	94	181	77	110	110	173	88	123	:	87	101	90	89	:	73	:	87	95	83	87b	106	111	:	112	:	
Férfiak	93p	93p	92p	84	89	83	89	120	89	108	94	91	96	100	:	87	98	85	101	:	86	:	89	92	84	87b	116	108	:	117	:	

Megjegyzés: PT: 2000-es adatok. A 2001-es összesítések az EU-25, az EU-15 és az euro-övezet részére ideiglenesen PT adatainak hiánya miatt (a 2000-es adatokat használták).

Forrás: Eurostat – Európai munkahelyi baleseti statisztikák (ESAW).

Munkahelyi balesetek – halálos balesetek, 2001

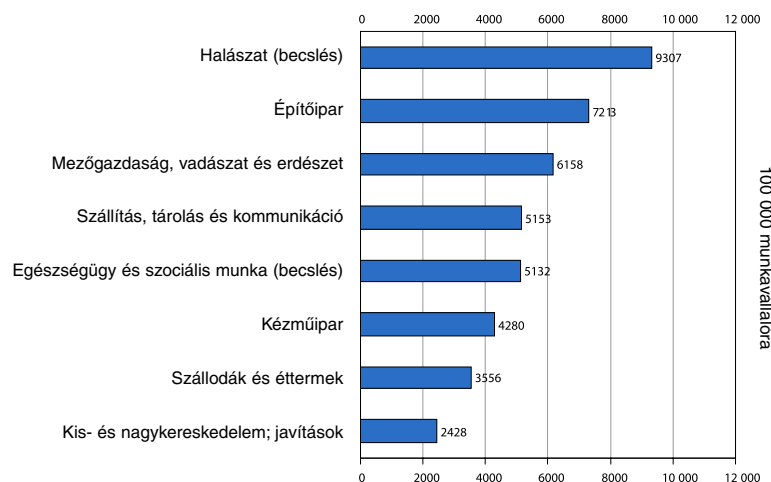
(A 100 ezer foglalkoztatottra jutó halálos munkahelyi balesetek indexszáma [1998=100])

	EU-25	EU-15	Euro-zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
Összesen	80p	79p	77p	124	96	55	65	78	78	81	79	43	62	62i	140	105	37i	71	48i	79	94	92	104	105	71	98*	105	92	100	97	92

Megjegyzés: PT: 2000-es adatok. CY, LU, MT: az adatok a halálos balesetek alacsony éves számán alapulnak. A 2001-es összegzések az EU-25, az EU-15 és az euro-övezet részére ideiglenesen PT adatainak hiánya miatt (a 2000-es adatokat használták).

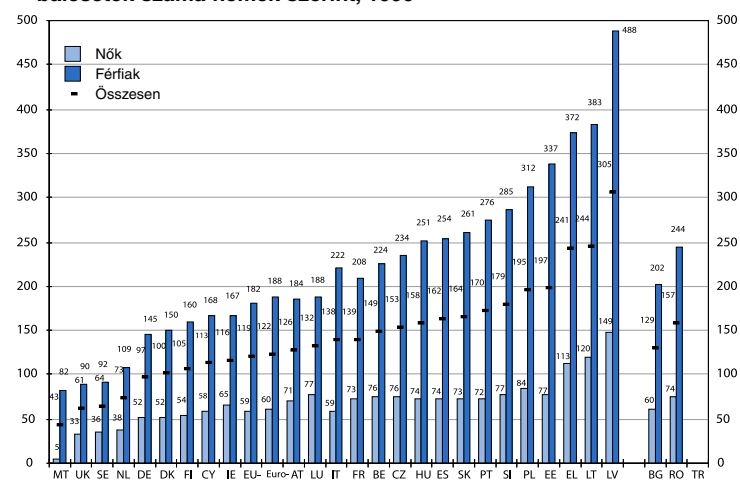
Forrás: Eurostat – Európai munkahelyi baleseti statisztikák (ESAW).

40 Munkahelyi balesetek tevékenységi típusok szerint, EU-15, 2001

Forrás: Eurostat – Európai munkahelyi baleseti statisztikák (ESAW).

41 Egymillió lakosra jutó halálos, szállítás közben bekövetkezett közúti balesetek száma nemek szerint, 1999

Megjegyzés: BE: 1997, MT: 2002-es adatok.

Forrás: Eurostat – Halálözési statisztikák.

Szociális helyzet az Európai Unióban 2004 | Összefoglaló jelentés

LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	Kulcsmutató	Szám
20,9	22,4	18,2	20,3	22,8	18,4	24,7	21,0	16,5	22,9	26,5	23,7e	24,9	20,6	:	Időskori függőségi arány	3
5,9	0,3	4,8e	1,7	3,2	-0,3	6,8	1,1	0,2	1,0	3,5	2,1e	0,0	-0,1	1,4e	Nyers nettó vándorlási arány	4
69,8	85,7	39,0	73,3	85,0	88,1	43,7	90,0	94,0	86,2	86,7	77,2p	77,5	75,3	:	Fiatalok elért képzési szintje – összesen	5t
65,5	85,8	42,2	76,7	84,4	91,3	52,0	92,3	95,3	90,4	88,3	78,5p	80,2	77,3	:	Fiatalok elért képzési szintje – nők	5f
74,0	85,5	36,1	70,0	85,6	84,8	35,4	87,9	92,6	81,9	85,2	75,9p	75,0	73,1	:	Fiatalok elért képzési szintje – férfiak	5m
7,7	3,3	4,4	16,4	7,5	4,3	2,9	9,1	9,0	18,9	18,4	22,3	1,3	1,1	:	Élethosszig tartó tanulás – összesen	6f
6,4	3,7	3,8	15,9	7,4	4,7	3,3	9,4	9,4	21,4	21,2	26,3	1,3	1,0	:	Élethosszig tartó tanulás – nők	6t
8,9	2,9	4,9	16,9	7,6	3,9	2,4	8,8	8,7	16,5	15,7	18,6	1,4	1,2	:	Élethosszig tartó tanulás – férfiak	6m
63,7	56,6	54,5	74,4	69,3	51,5	68,2	63,4	56,8	68,1	73,6	71,7	50,6	57,6	45,6	Foglalkoztatási arány – összesen	7at
51,6	50,0	33,6	66,2	63,1	46,2	60,8	58,6	51,4	66,2	72,2	65,3	47,5	51,8	25,5	Foglalkoztatási arány – nők	7af
75,6	63,5	75,3	82,4	75,7	56,9	75,9	68,2	62,4	70,0	74,9	78,0	53,7	63,6	65,5	Foglalkoztatási arány – férfiak	7am
28,3	26,6	30,3	42,3	30,0	26,1	50,9	24,5	22,8	47,8	68,0	53,5	27,0	37,3	33,8	Idősebb munkavállalók foglalkoztatási aránya – összesen	7bt
18,6	18,5	11,8	29,9	20,9	18,9	41,9	14,2	9,5	47,2	65,6	44,7	18,2	32,6	21,0	Idősebb munkavállalók foglalkoztatási aránya – nők	7bf
37,9	36,7	50,4	54,6	39,8	34,5	61,2	35,4	39,1	48,5	70,4	62,6	37,0	42,7	47,3	Idősebb munkavállalók foglalkoztatási aránya – férfiak	7bm
2,8	5,6	7,4	2,7	4,3	19,8	5,1	6,1	18,7	9,1	4,9	5,1	17,8	7,5	10,3	Munkanélküliségi ráta – összesen	8at
3,9	5,1	9,5	3,0	4,5	20,7	6,1	6,5	18,9	9,1	4,6	4,5	17,0	7,1	9,4	Munkanélküliségi ráta – nők	8af
2,1	6,0	6,5	2,5	4,1	19,0	4,2	5,8	18,6	9,1	5,3	5,6	18,5	7,8	10,7	Munkanélküliségi ráta – férfiak	8am
0,8	2,4	3,2	0,7	0,8	10,9	1,8	3,3	12,1	2,3	1,0	1,1	11,9	3,8	3,2	Tartós munkanélküliségi ráta – összesen	8bt
1,0	2,1	2,4	0,8	1,1	12,3	2,2	3,4	12,5	2,0	0,8	0,7	11,5	3,7	3,6	Tartós munkanélküliségi ráta – nők	8bf
0,6	2,7	3,4	0,6	0,6	9,7	1,4	3,3	11,7	2,5	1,2	1,4	12,3	3,8	3,0	Tartós munkanélküliségi ráta – férfiak	8bm
21,2	19,9	18,3	27,6	28,4	:	23,9	25,6	19,1	25,8	31,3	27,2	:	:	:	A szociális védelemben kiadások a GDP százalékos arányában	9
39,4	42,6	53,8	41,8	49,5	:	45,7	45,5	39,8	36,6	39,0	46,5	:	:	:	Időskori és túléltő hozzátartozói juttatások százalékos aránya az összes szociális juttatáshoz képest	10
:	:	:	0,920	0,423	:	0,248	:	:	0,692	1,341	0,073	:	:	:	A munkaerőpiac-politika aktív intézkedéseire fordított állami kiadások a GDP százalékos arányában	11
3,8	3,4	4,5	3,8	3,5	4,5	6,5	3,2	5,4p	3,5	3,4	4,9	3,8	4,6	11,2	jövedelemelosztás egyenlőtlenségei	12
23	20	21	21	22	30	24	17	28p	19	17	29	19	22	29	Szegénységi fenyegetettség a szociális transzferek előtt – összesen	13at
23	21	21	21	25	30	24	18	27p	20	:	32	20	23	31	Szegénységi fenyegetettség a szociális transzferek előtt – nők	13af
24	20	21	21	19	31	25	17	28p	17	:	26	18	22	28	Szegénységi fenyegetettség a szociális transzferek előtt – férfiak	13am
12	10	15	11	12	15	20	11	21p	11	9	17	16	17	25	Szegénységi fenyegetettség a szociális transzferek után – összesen	13bt
13	10	15	11	14	15	20	12	21p	14	:	19	17	17	26	Szegénységi fenyegetettség a szociális transzferek után – nők	13bf
12	10	15	12	9	16	20	10	21p	9	:	15	14	17	25	Szegénységi fenyegetettség a szociális transzferek után – férfiak	13bm
6,3p	11,6b	7,9	8,1	7,5p	14,8p	5,3	8,7	10,1	:	:	10,9	15,3	11,1	:	Munka nélküli háztartásokban élő 18–59 évesek – összesen	14at
7,0p	12,2b	9,7	9,5	8,7p	15,9p	6,0	9,6	10,9	:	:	12,9	15,8	12,4	:	Munka nélküli háztartásokban élő 18–59 évesek – nők	14af
5,6p	10,9b	6,2	6,9	6,3p	13,7p	4,6	7,8	9,3	:	:	8,9	14,7	9,8	:	Munka nélküli háztartásokban élő 18–59 évesek – férfiak	14am
2,8p	12,6b	8,0	7,2	4,4p	:	5,1	4,0	11,8	:	:	17,0	16,6	10,2	:	Munka nélküli háztartásokban élő 0–17 éves gyermekek	14b
16,7	9,8	7,7	36,7	33,9	20,2	19,1	12,2	19,3	37,5	45,3	17,9	26,3	10,7	4,4	A nők százalékos aránya a nemzeti/szövetségi parlamentekben/ a parlament alsóházában	15af
33,3	-	-	29,0	38,1	-	28,0	-	-	43,8	40,9	24,1	-	-	-	A nők százalékos aránya az Európai Parlamentben	15bf
18	19	10	19	20	15	10	11	20	17	18	21	:	18	:	A nemek közötti fizetéskülönbség korrígálatlan formában	16
80,8	76,4	81,1	80,7	81,7	78,3	80,3	80,3	77,8	81,5	82,1	80,2	75,3	74,8	71,0	Születéskor várható életkor – nők	17af
75,3	68,1	76,4	75,8	75,9	70,2	73,6	72,3	69,6	74,6	77,6	75,5	68,5	67,7	66,4	Születéskor várható életkor – férfiak	17am
64	:	:	63	66	:	61	:	:	59	:	62	:	:	:	Képességek csökkenésétől mentes várható életkor – nők	17bf
61	:	:	63	62	:	59	:	:	56	:	61	:	:	:	Képességek csökkenésétől mentes várható életkor – férfiak	17bm
97	86	99	92	83	78	88	94	84	87b	113	110	87	113	90	Súlyos munkahelyi balesetek – összesen	18at
101	90	89	:	73	:	87	95	83	87b	106	111	:	112	:	Súlyos munkahelyi balesetek – nők	18af
98	85	101	:	86	:	89	92	84	87b	116	108	:	117	:	Súlyos munkahelyi balesetek – férfiak	18am
37i	71	48i	79	94	92	104	105	71	98b	105	92	100	97	92	Halálos munkahelyi balesetek	18b

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Megjegyzések a kulcsmutatókhoz

- 3 Az EU-25 aktív korú (15–64 éves) lakosságához viszonyítva 24,1% a 65 éves és idősebb személy 2003-ban.
- 4 A népesség növekedése és a természetes növekedés közötti különbség az EU-15 országai esetén 2002-ben 1000 lakosra +2,8 fő (több bevándorló).
- 5t 2002-ben az EU-25 népességének 76,6%-a rendelkezett legalább felső középfokú végzettséggel (baccalaureatus, abiturians, szakmai képzés vagy ezekkel ekvivalens).
- 6t Az EU-25 országai 25–64 éves népességének 8,0%-a vett részt a 2002-ben végzett felmérés előtti négy hétben oktatásban vagy képzésben.
- 7at Az EU-25 országai 15–64 éves népességének 62,9%-a volt munkaviszonyban 2002-ben.
- 7bt Az EU-25 országai 55–64 éves népességének 38,7%-a volt munkaviszonyban 2002-ben.
- 8at Az EU-25 országai aktív korú lakosságának (munkaerő, tehát dolgozó vagy munkát kereső 15–74 évesek) 8,8%-a volt munkanélküli 2002-ben.
- 8bt 2002-ben az EU-25 országok aktív korú lakosságának (munkaerő, tehát dolgozó vagy munkát kereső 15–74 évesek) 3,8%-a volt munkanélküli legalább egy éven át.
- 9 2001-ben a szociális védelem kiadásai a bruttó hazai termék (GDP) 27,5%-át tették ki az EU-15 országaiban.
- 10 Az EU-15 országaiban az öregségi és túlélő hozzátartozói juttatások tették ki a szociális védelem kiadásainak legnagyobb hányadát (az összes juttatás 46,1%-át, 2001-ben).
- 11 2001-ben a munkaerőpiac-politika aktív intézkedéseire fordított közkiadások a bruttó hazai termék (GDP) 0,663%-át tették ki az EU-15 országaiban.
- 12 2001-ben az EU-25 tagállamai népességének (legmagasabb jövedelemmel rendelkező) felső 20%-a 4,4-szer annyi jövedelmet mondhatott magáénak, mint a népesség (legkisebb jövedelemmel rendelkező) alsó 20%-a.
- 13at 2001-ben az EU-25 tagállamaiban a szociális juttatások előtt a lakosság 24%-a élt a szegénységi küszöb szintje alatt, amit a nemzeti egyenértékűsített rendelkezésre álló átlagjövedelem 60%-ában állapítottak meg (szociális transzferek után). Az öregségi és túlélő hozzátartozói nyugdíjak a transzferek előtti jövedelem részét képezik, nem számítanak szociális transzfernek.
- 13bt 2001-ben az EU-25-ben a szociális transzferek után a lakosság 15%-a élt a szegénységi küszöb szintje alatt, amit az országos egyenértékűsített rendelkezésre álló átlagjövedelem 60%-ában állapítottak meg (szociális transzferek után).
- 14at 2003-ban az EU-25 országaiban a 18–59 éves népesség 10,1%-a élt munka nélküli háztartásokban, amelyekben senki sem dolgozik. A csak diákokból álló háztartások 18–24 éves tagjait sem számlálóként, sem nevezőként nem veszi figyelembe a nyilvántartás.
- 14b Az EU-25 országaiban a 0–17 éves gyermekek 9,6%-a élt 2003-ban munka nélküli háztartásokban, ahol senki sem dolgozik.
- 15af Svédországban a parlamenti helyek (elnök és tagok) 45,3%-át foglalták el nők a nemzeti vagy szövetségi parlamentben vagy a parlament alsóházában (Svédország esetén a nemzeti parlamentnek csak képviselőháza van) 2003 novemberében.
- 15bf Az Európai Parlamentben a svéd helyek 40,9%-át foglalták el nők 2004 januárjában.
- 16 Az EU-15-ben az óránkénti bruttó női átlagkereset 16%-kal volt kisebb a férfiak óránkénti bruttó átlagkereseténél 2001-ben. Idetartozik minden olyan fizetett 16 és 64 év közötti munkavállaló, aki legalább 15 órát dolgozik hetente.
- 17a Azoknak az életéveknek a száma, amelyek az újszülött leányra/fiúra várnak a 2001-es halandósági feltételek mellett (a halálozás kor szerinti valószínűsége) az EU-15 országaiban 81,6/75,5 év.
- 17b A férfiak/nők képességcsökkenés nélkül várható életéveinek átlagos száma az EU-15 országaiban 66/63 (1996-os adatok).
- 18at Az EU-25 országaiban 6%-kal kevesebb súlyos (három napnál hosszabb hiányzást okozó) munkabaleset történt 100 000 alkalmazottra számítva 2001-ben, mint 1998-ban.
- 18b Az EU-25 országaiban 20%-kal kevesebb halálos baleset történt 100 000 foglalkoztatott személyre számítva 2001-ben, mint 1998-ban.

3. melléklet: Szimbólumok, országkódok és országcsoportok, egyéb rövidítések és betűszók

Szimbólumok

A táblázatokban használt szimbólumok

A különleges értékek valós adatokat helyettesítő kódok:

:	„nincs adat”
0	„kevesebb mint a használt egység fele”
-	„nem alkalmazható” vagy „valós nulla” vagy „implícit nulla”

Az alábbi jelek különleges tulajdonságokat jelölő kódok:

b	„előre a sorban (lásd a magyarázó szöveget)”
e	„becsült érték”
f	„előrejelzés”
i	„részletek a táblázat végén található jegyzetben (a fő prezentációban)”
p	„időleges adat”
r	„javított érték”
s	„Eurostat-becslés”
u	„megbízhatatlan vagy pontatlan adat (lásd a magyarázó szöveget)”

Egyéb szimbólumok

%	százalék
---	----------

Országkódok és országcsoportok

Országkódok

AT	Ausztria	BE	Belgium	BG	Bulgária	CY	Ciprus
CZ	Cseh Köztársaság	DE	Németország	DK	Dánia	EE	Észtország
EL	Görögország	ES	Spanyolország	FI	Finnország	FR	Franciaország
HU	Magyarország	IE	Írország	IT	Olaszország	LU	Luxemburg
LV	Lettország	LT	Litvánia	MT	Málta	NL	Hollandia
PL	Lengyelország	PT	Portugália	RO	Románia	SE	Svédország
SI	Szlovénia	SK	Szlovákia	TR	Törökország	UK	Egyesült Királyság

Összefoglaló jelentés | Szociális helyzet az Európai Unióban 2004

Országcsoportok

EU-25	Az Európai Unió 25 tagállama 2004. május 1-jétől: BE, CZ, DK, DE, EE, EL, ES, FR, IE, IT, CY, LV, LT, LU, HU, MT, NL, AT, PL, PT, SI, SK, FI, SE és UK
EU-15	Az Európai Unió 15 tagállama 2004. április 30-ig: BE, DK, DE, EL, ES, FR, IE, IT, LU, NL, AT, PT, FI, SE és UK
Euro-övezet	Az euro-övezet 11 országa (BE, DE, ES, FR, IE, IT, LU, NL, AT, PT és FI) 2000. december 31-ig, illetve 12 országa 2001. január 1-jétől (a fenti 11 és EL).

A **régi** tagállamok az EU-15 tagállamai.

Az **új** tagállamok: Ciprus, Cseh Köztársaság, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Szlovákia és Szlovénia.

A **tagjelölt országok** ebben a kiadványban: Bulgária, Románia és Törökország.

A **déli** tagállamok: Görögország, Spanyolország, Olaszország és Portugália.

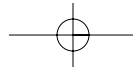
Az **északi** tagállamok: Dánia, Finnország és Svédország.

A **Benelux** államok: Belgium, Hollandia és Luxemburg.

A **balti államok**: Észtország, Lettország és Litvánia.

Egyéb rövidítések és betűszók

EU	Európai Unió	Eurostat	az Európai Közösségek Statisztikai Hivatala
GDP	bruttó hazai termék	ILO	Nemzetközi Munkaügyi Szervezet
LMP	munkaerőpiac-politika	NACE Rev. 1	a gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása az Európai Közösségekben
PPS	vásárlóerő-paritás		

Európai Bizottság

Szociális helyzet az Európai Unióban 2004 – Összefoglaló jelentés

Luxembourg: Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala

2005 – 46 oldal – 29,7 x 21 cm

ISBN 92-894-9014-4

